

Rapport
6/2006

**Utfall av yrkesrettet
attføring i Norge 1994-
2000**

Tyra Ekhaugen

*Stiftelsen Frichsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Utfall av yrkesrettet attføring i Norge 1994-2000

Tyra Ekhaugen

Sammendrag: Denne rapporten tar for seg varighet og utfall av attføringsforløp som ble avsluttet i 1994-2000, med spesiell vekt på relativt langsiktige utfall av disse. Sett under ett, ender 52% av forløpene i jobb i løpet av det første året etter at de ble avsluttet. De fleste av disse jobbene er varige, og 74% av dem som kom i arbeid er fortsatt i jobb tre år etter at attføringsforløpet ble avsluttet. Blant disse er det 70% som da har en årsinntekt på minst 4 ganger Folketrygdens Grunnbeløp (ca. 240.000 kroner i 2005). 21% av attføringsforløpene ender i uføretrygd, og 96% av disse er fortsatt i uføretrygd tre år etter. Rapporten dokumenterer hvordan utfall av attføringsforløp varierer med tiltakstype, kjønn, alder og innvandrerbakgrunn. Rapporten undersøker også virkningene av det innskjerpede attføringskravet fra 2000. Det ser ut til at antallet attføringsforløp økte etter 2000, men fordelingen av denne økningen over aldersgruppene er ikke slik innskjerpingen skulle tilsi, og vi ser heller ingen økning i andelen som går til uføretrygd relativt raskt etter at attføring ble tildelt.

Nøkkelord: Yrkesrettet attføring, attføringstiltak, tiltak, trygd

Kontakt: tyra.ekhaugen@frisch.uio.no, www.frisch.uio.no, tlf 22 95 88 39

Rapport fra prosjektet "Trygdeforløp" (internt prosjektnummer 1305), finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

ISBN-13: 978-82-7988-070-7

ISBN-10: 82-7988-070-4

ISSN: 1501-9721

Innhold

1. Innledning	3
2. Datagrunnlaget	5
2.1. Viktige begreper og definisjoner.....	6
3. Attføringsforløp som ble avsluttet i perioden 1994-2000	9
3.1. Beskrivelse og utfall av disse attføringsforløpene.....	9
3.2. Attføringsforløpene inndelt etter innvandrerkategori; beskrivelse og utfall.....	14
4. Ulike typer attføringstiltak	22
4.1. Beskrivelse av attføringsforløpene.....	24
4.2. Utfall av forløpene etter type attføringstiltak.....	26
5. Innskjerpingen av attføringskravet i 2000	31
5.1. Beskrivelse av attføringsforløpene som ble påbegynt hvert av årene 1998-2003....	31
5.2. Utfall av forløpene som ble påbegynt hvert av årene 1998-2002.....	33

Del 1. Innledning

Denne rapporten beskriver varighet og utfall av attføringsforløp i Norge etter 1994. Antallet deltakere på yrkesrettet attføring har økt markant de senere årene i Norge, og selv om det er en del kunnskap om hvor deltakerne går relativt kort tid etter attføringsforløpets slutt, kan det være nyttig også å ha kjennskap til hvor de befinner seg på noe lengre sikt. Derfor vil jeg her følge deltakerne inntil tre år etter attføringsforløpets slutt, for å se hvor stor andel som da er hhv. i jobb, på uføretrygd, i arbeidsledighet og på nytt attføringsforløp. Et mye brukt suksesskriterium er andelen deltakere som er i jobb ett år etter tiltakets slutt. Ved å følge ”suksessene” ytterligere to år, kan vi se i hvor stor grad kort- og langsiktig suksess samvarierer. Slik statistikk presenteres for ulike grupper deltakere, først og fremst inndelt etter innvandrerbakgrunn, men også til en viss grad etter alder og kjønn.

Attføringsforløpene deles også inn etter hvilken *type tiltak* deltakeren var flest måneder på. Vi vil se hvordan forløpene er fordelt på de ulike tiltakstypene, hvordan demografiske kjennetegn er forskjellige for deltakere på ulike tiltak, samt hvorvidt det er de samme typene tiltak som innebærer stor grad av suksess på kort som på lang sikt.

I denne sammenhengen vil jeg gjerne få understreke denne rapportens begrensninger. Jeg kan *ikke* bedømme verken effekten av attføringstiltak generelt, eller sammenligne effekten av ulike typer tiltak. Personer som deltar på attføringstiltak har gjerne i utgangspunktet andre jobbutsikter enn personer som ikke deltar, og tilsvarende vil personer som deltar på én type tiltak gjerne ha andre jobbutsikter enn personer som deltar på andre. Altså kan vi f.eks. ikke uten videre konkludere at tiltakstypen lønnskudd ”har bedre effekt” enn arbeid med bistand, selv om den innebærer en langt større andel deltakere i jobb etter tiltaket. Denne rapporten er i sin helhet basert på deskriptiv statistikk, og er kun ment å tilby dette: tall over hvor stor andel av deltakerne som er hvor etter attføringsforløpet, hvor mange som deltar på ulike typer tiltak, forløpenes varighet etc.

Dessuten presenterer jeg statistikk over hvor ulike grupper innvandrere befinner seg etter tiltaksdeltakelse, bl.a. for å gi et inntrykk av om det er de samme gruppene som klarer seg best på kort og lang sikt. Jeg er *ikke* istand til å si noe om hvilken innvandrerbakgrunn som tilsier ”mest nytte” av attføringstiltak, blant annet fordi de ulike innvandrergruppene er svært forskjellig sammensatt med hensyn til botid, alder, utdanningsnivå og andre kjennetegn som kan påvirke både hvilke tiltak de plasseres på, hvilken nytte de har av tiltaket, og hvordan de møtes av arbeidsmarkedet.

Rapporten tar også for seg innskjerpingen av attføringskravet i 2000, og forsøker å kaste lys over mulige effekter av denne. Analysen er enkel, og består hovedsakelig av

statistikk over hvordan antallet påbegynte forløp endret seg i årene 1998-2003, og hvor stor andel av disse forløpene som endte i uføretrygd. Statistikken er inndelt etter deltakernes alder, siden innskjerpingen synes å tilsi ulike effekter for ulike aldersgrupper.

Del 2 gir en beskrivelse av data og definisjoner av forløp og utfall. Del 3 tar for seg utfall på kort og lang sikt av attføringsforløpene som ble avsluttet i perioden 1994-2000; både alle disse forløpene under ett, og dernest inndelt etter deltakernes innvandrerbakgrunn, kjønn og alder. Ved 47% av attføringsforløpene som ble avsluttet i 1994-2000 var deltakeren i jobb 36 måneder etter at forløpet ble avsluttet. Av disse var det 65% som hadde en årsinntekt det året på minst 4G. Et annet mål på suksess er at 44% av forløpene endte med overgang til jobb (forstått ”strengt”) innen 12 måneder etter at det ble avsluttet, og av disse var 76% i jobb også 36 måneder etter. Ved 28% av forløpene var deltakeren ufør 36 måneder etter at forløpet ble avsluttet. Utfallene varierer som ventet både på kort og lang sikt både med alder, kjønn og innvandrerbakgrunn, men spesielt hva gjelder innvandrerbakgrunn hadde vi kanskje ventet at variasjonen var større. Innvandrere fra Afrika kommer gjennomgående dårligst ut, men selv blant disse var 39% i jobb 36 måneder etter forløpet, og 59% av disse hadde en årsinntekt på minst 4G.

I del 4 deles attføringstiltakene inn i åtte tiltakstyper. Når forløpene sorteres etter hvilken type tiltak deltakeren var på flest måneder, kommer det frem at både kjønns-, alders- og innvandrerfordelingen, samt forløpenes varighet, varierer tildels betydelig med tiltakstype. I tillegg er det naturlig nok store forskjeller mht. andelen som etter forløpet er hhv. i jobb og på uføretrygd. Det er de samme typene tiltak som innebærer stor grad av suksess på kort som på lang sikt.

Del 5 tar sikte på å belyse effekter av innskjerpingen av attføringskravet i 2000. Antallet attføringsforløp ser ut til å ha økt. Økningen er imidlertid ikke fordelt over aldersgruppene slik innskjerpingen skulle tilsi. Mest overraskende er likevel at det ikke er noen økning i andelen som relativt kort tid etter forløpet er over på uføretrygd.

Del 2. Datagrunnlaget

Tallmaterialet som presenteres i denne rapporten bygger på opplysninger fra administrative registre. Disse registrene bestyres av ulike offentlige etater. I denne rapporten er det brukt informasjon fra Arbeidsmarkedsetaten, Trygdeetaten og Skatteetaten. Informasjonen disse etatene har om sine brukere blir overlevert til SSB, hvor dataene i noen grad blir bearbeidet. I tillegg krypteres direkte identifiserbare kjennetegn (personnummer) før dataene blir utlevert til Frischsenteret. Ved Frischsenteret har vi koblet sammen dataene fra de ulike registrene ved hjelp av krypterte identifikasjonsnumre, og lagt til bakgrunnsinformasjon knyttet til alder, kjønn og innvandrerbakgrunn. Det koblede datasettet blir så benyttet til å konstruere konsistente forløpshistorier for hvert enkelt individ. For å konstruere slike historier må det gjøres en del valg knyttet til definisjoner av tilstander, forløp og overganger. I dette kapitlet gir jeg en beskrivelse av de definisjonsmessige valgene som er tatt og av datamaterialet vi ender opp med.

Del 3 og 4 av rapporten tar for seg atførlingsforløp som ble *avsluttet* i perioden 1994-2000. Atførlingsreformen i 1994 medførte at hovedansvaret for yrkesrettet atførling ble flyttet til Aetat, noe som gjør det mer komplisert å følge atførlingsdeltakerne *før* 1994. Året 2000 velges fordi jeg ønsker å observere deltakerne inntil tre år etter avsluttet atførlingsforløp, og datapanelet vårt slutter i 2003. Siktemålet i del 3 er å se på utfall av disse atførlingsforløpene både på kort og lang sikt (inntil tre år etter at de ble avsluttet). Forløpene deles i noen grad inn etter deltakernes kjønn, alder og innvandrerbakgrunn. Alle forløp som ble avsluttet i perioden 1994-2000 inkluderes, uavhengig av når de begynte. Del 4 tar for seg ulike *typer* atførlingstiltak, og blant annet hvordan utfall av atførlingsforløp samvarierer med hvilken type tiltak deltakeren var flest måneder på. Dette gjør at vi må ha informasjon om *hele* atførlingsforløpet, og her inkluderes derfor kun de forløpene som både begynte og sluttet i perioden 1994-2000. Både i del 3 og 4 ekskluderes atførlingsforløp som kun inneholder registreringer på kartlegging og/eller venting. Også personer som fyller 67 år før utgangen av observasjonsperioden ekskluderes.

Del 5 omhandler innskjerpingen av atførlingskravet, og hvordan denne kan ha påvirket antall atførlingsforløp, alderssammensetningen av deltakerne, og andelen deltakere som etterpå mottar uføretrygd. Her brukes samtlige forløp som *startet* hvert av årene 1998-2003.

2.1. Viktige begreper og definisjoner

Rapporten tar utgangspunkt i enheten *attføringsforløp*, snarere enn f.eks. personer. Jeg vil definere hva som her menes med et attføringsforløp, men for å gjøre en slik definisjon forståelig, vil jeg først definere de ulike månedlige *tilstandene* hver person kan være i. Siden denne rapporten delvis er ment å utfylle Frisch-rapport 6/2004, samsvarer definisjonene jeg bruker i stor grad med dem som brukes der.

Mulige tilstander:

1) *Uføretrygd*: En person registreres som uføretrygdet en gitt måned dersom vedkommende denne måneden er registrert som mottaker av uførepensjon eller foreløpig uførepensjon. Dette gjelder uavhengig av uføregrad og hvor mange dager i måneden vedkommende er registrert som mottaker.

2) *Yrkesrettet attføring*: En person registreres som på attføring en gitt måned dersom han/hun er registrert med YH-kode i Aetats registre denne måneden. Der det fremgår vil attføringstiltakene være inndelt i kategorier, for å vise hvilken type tiltak det dreier seg om. I noen tilfeller vil dessuten attføringsforløp som kun består av registreringer på kartlegging/venting være ekskludert.

3) *Arbeidsledighet*: En person registreres som arbeidsledig en gitt måned dersom vedkommende denne måneden er registrert i Aetats registre som mottaker av dagpenger, deltager på ordinært arbeidsmarkedstiltak eller heltidsledig uten dagpenger (delvis sysselsatte arbeidssøkere uten dagpenger er dermed ikke inkludert).

4) *Jobb (AT/LTO)*: registrering i det koblede Arbeidstaker- og Lønns- og trekkoppgaveregisteret den gitte måneden.¹

5) *Jobb (inntekt)*: Vi har ikke månedsdata på inntekt, slik at denne tilstanden bare vil være relevant i noen sammenhenger.² En person anses å være i jobb et gitt år dersom vedkommende ikke er registrert i noen av tilstandene 1)-4), men har opptjening av arbeids- eller næringsinntekt på minst 1G dette kalenderåret.

---

¹ En registrering i dette koblede registeret betyr at ett og samme arbeidsforhold er registrert *både* i Arbeidstaker- og i Lønns- og trekkoppgaveregisteret. En så streng definisjon innebærer at noen arbeidstakerforhold som burde vært med (dvs. reelle arbeidstakerforhold der man ikke finner motsvarende LTO-registrering f.eks. pga bruk av ulikt arbeidsgivernummer i de to registrene) ikke er det. Samtidig ville det å kun kreve registrering i Arbeidstakerregisteret sannsynligvis innebære et større problem, i at arbeidstakerforhold som ikke er reelle (f.eks. pga manglende utmeldinger av arbeidstakerreregisteret) likevel inkluderes.

² Vi har kun årsdata på inntekt, og liten mulighet til å gjøre om disse til troverdige månedsdata. Dette målet på jobb er usikkert, og rangeres derfor under de andre tilstandene. Samtidig ønsker vi jo ikke å ignorere de personene som faktisk er i jobb uten at dette er registrert i AT/LTO.

Disse tilstandene er gjort gjensidig utelukkende ved at vi har pålagt en hierarkisk struktur, der det ved forekomst av flere tilstander samtidig velges en ”hovedtilstand” (lavest nummer gis prioritet). En person regnes dermed som uføretrygdet en gitt måned dersom han/hun denne måneden er registrert som uføretrygdet ifølge definisjonen over, uavhengig av om vi samtidig finner en registrering i en av de andre tilstandene. Yrkesrettet attføring og arbeidsledighet registreres kun i måneder der personen ikke mottar uføretrygd.³ Altså registreres jobbtilstandene bare i de tilfellene der personen ikke samtidig er registrert som uføretrygdet, på attføring og/eller som arbeidsledig.

I definisjonen av attføringsforløp tar jeg hensyn til at mange av dem som er på yrkesrettet attføring i kortere perioder vil mangle slike registreringer, for så å dukke opp få måneder senere. Å tolke ethvert slikt ”hull” i registrene som slutten på et attføringsforløp vil gi et bilde av at svært mange forløp er bemerkelsesverdig korte, og at det er vanlig å begynne på nytt attføringsforløp kort tid etter det forrige. En informativ beskrivelse av tiltaksforløpene og deres utfall ser derfor ut til å kreve noen grad av aggregering av tett påfølgende registreringsperioder. Jeg velger å tolke registreringsperioder med mindre enn 12 måneders mellomrom som tilhørende samme attføringsforløp. Både registreringer på tiltak og kartlegging/venting telles. Ved utregning av *varigheten* av et attføringsforløp telles ikke de månedene som tilhører eventuelle ”hull”.

For at en person kan *starte et nytt attføringsforløp* i en bestemt måned må følgende to krav være oppfylt:

- i) Personen er registrert i Aetats registre som under utredning til, på vent til, eller deltaker på attføringstiltak i den aktuelle måneden.
- ii) Personen hadde ingen slike registreringer de 12 forutgående månedene.

Et attføringsforløp sies å *avsluttes* en gitt måned dersom personen denne måneden er registrert på attføring (ifølge i) over), og ikke er det noen av de 12 påfølgende månedene.

Når et attføringsløp er avsluttet, kan vi følge deltakerne fra måned til måned for å finne ut hvor de går, der de mulige tilstandene igjen er uførhet, arbeidsledighet, jobb og (etter 12 måneder) attføring. Men i tillegg til slik månedsstatistikk vil jeg også definere følgende overganger, som alle skal skje innen 12 måneder etter avsluttet attføringsforløp.

a) *Overgang til uføretrygd*: Personen er registrert som uføretrygdet (tilstand 1 over) minst én måned i 12-månedersperioden etter avsluttet tiltak.

---

³ Oppbygningen av Aetats registre innebærer at ingen kan være registrert som arbeidsledig og på yrkesrettet attføring i samme måned.

- b) *Overgang til jobb (AT/LTO)*: Registrering i det koblede Arbeidstaker- og Lønns- og trekkoppgaveregisteret (tilstand 4) minst én måned i 12-månedersperioden etter avsluttet tiltak,⁴ uten å være registrert med overgang til uføretrygd.
- c) *Overgang til arbeidsledighet*: Registrering som arbeidsledig (tilstand 3) minst én måned i 12-månedersperioden etter avsluttet tiltak, uten å være registrert verken med overgang til uføretrygd eller til jobb (AT/LTO).
- d) *Overgang til jobb (inntekt)*: lønns- og næringsinntekt på minst 1 G i løpet av året attføringsforløpet avsluttes, eller året etter. Registreres kun dersom ingen av overgangene a)-c) er registrert. Se forøvrig fotnote 2.
- Som vi ser er overgangene definert som gjensidig utelukkende, der a) rangeres før b) osv.

---

⁴ Siden jobbregringer måned for måned overskrives av registreringer på uføretrygd, attføring eller arbeidsledighet, betyr dette at personen minst én måned må være registrert i jobb uten å samtidig være registrert i noen av disse andre tilstandene.

Del 3. Attføringsforløp som ble avsluttet i perioden 1994-2000.

Det var 124.687 attføringsforløp som ble avsluttet i 1994-2000, fordelt på 117.814 personer. Da er alle forløp som kun inneholdt registreringer av typen kartlegging og/eller ventefase ekskludert, samt forløp med deltakere som fylte 67 år før utgangen av 2003. Del 3.1 tar for seg hele denne forløpspopulasjonen, og presenterer statistikk over forløpene og deres utfall, i noen grad delt inn etter deltakernes alder og kjønn. I del 3.2 deles forløpene inn etter deltakernes innvandrerbakgrunn, og vi ser blant annet hvordan utfallsstatistikken varierer med deltakernes landbakgrunn og botid.

3.1. Beskrivelse og utfall av disse attføringsforløpene

Tabell 3.1 presenterer noe deskriptiv statistikk over forløpene. Vi ser at antallet avsluttede forløp øker fra år til år, bortsett fra en liten nedgang fra 1999 til 2000. Den relativt store økningen fra 1994 til 1995 kan skyldes attføringsreformen som fant sted i 1994, som blant annet hadde som konsekvens at attføringsforløp som før ble registrert hos Trygdeetaten nå

Tabell 3.1: Attføringsforløpene som ble avsluttet i perioden 1994-2000; noen hovedtall. Dette er alle attføringsforløpene som ble avsluttet i perioden 1994-2000, som inneholdt minst én måned på attføringsstiltak, og der deltakeren ikke fyller 67 år før utgangen av 2003.

Antall forløp avsluttet 1994-2000	Antall
- avsluttet i 1994	124.687
- avsluttet i 1995	12.715
- avsluttet i 1996	16.797
- avsluttet i 1997	18.324
- avsluttet i 1998	18.733
- avsluttet i 1999	19.044
- avsluttet i 2000	19.965
	19.109
Varighet forløp som ble avsluttet 1996-2000	Prosent
1-2 mnd	3,5
3-5 mnd	7,9
6-11 mnd	18,1
12-23 mnd	27,6
≥ 24 mnd	43,0
Kjønnsfordeling etter forløp: andelen menn	56,5
Innvandringsbakgrunn etter forløp:	
Førstegenerasjonsinnvandrere	6,6
- fra OECD-land	1,5
- fra ikke-OECD-land	5,1
Annengenerasjonsinnvandrere	0,2
Aldersfordeling etter forløp, alder ved attføringsforløpets slutt: (Gjennomsnitt: 36,7 år)	
< 25 år	13,3
25-34 år	32,2
35-44 år	28,8
45-54 år	20,7
> 54 år	5,1

ble registrert hos Aetat. Det kan tenkes at noen forløp som faktisk ble avsluttet i 1994 ikke ble ”flyttet over” til Aetat og derfor ikke er i de registrene jeg bruker her. Siden endringen i registreringspraksis gjør det vanskelig å måle atføøringsforløpenes varighet lengre tilbake enn til 1994, presenteres bare varighetstall for forløp som ble avsluttet fom. 1996.

Tabellene 3.2-3.4 presenterer utfallene til atføøringsforløpene som ble avsluttet 1994-2000. Tabell 3.2 viser hvor stor andel av forløpene som endte i hver av overgangene, og er inndelt etter deltakernes kjønn og alder. Tabell 3.3 viser hvilken tilstand hver forløpsdeltaker var i måned for måned inntil 12 måneder etter endt forløp, mens tabell 3.4 presenterer mer langsiktige utfall, betinget på hvilken overgang forløpene endte i. De ulike overgangene er definert i a)-d) s. 8, og tilstandene i 1)- 4) s. 6.

Tabell 3.2: Andelen atføøringsforløp som endte med hver av overgangene, inndelt etter deltakerens alder og kjønn. Atføøringsforløpene er beskrevet i tabell 3.1.

Utvalg forløp	Antall forløp	Overgang				
		Uføre-trygd	Jobb (AT/LTO)	Arbeidsledighet	Jobb (inntekt)	Ikke registrert overgang
Alle	124.687	20,7	43,9	15,4	8,1	11,9
Menn	70.448	17,3	45,6	17,9	9,0	10,1
Kvinner	54.239	25,2	41,7	12,1	6,9	14,1
Menn < 25 år	10.639	11,5	46,1	26,1	3,9	12,5
25-34 år	23.874	10,9	53,4	17,8	7,8	10,2
35-44 år	19.031	15,7	46,2	16,9	10,6	10,6
45-54 år	13.139	28,7	35,5	15,0	12,1	8,7
> 54 år	3.765	43,5	27,1	11,1	12,8	5,4
Kvinner < 25 år	5.906	16,5	37,1	20,0	3,7	22,7
25-34 år	16.260	15,7	47,2	12,8	6,2	18,1
35-44 år	16.841	23,8	45,1	11,4	7,5	12,3
45-54 år	12.612	37,5	35,9	9,3	8,0	9,3
> 54 år	2.620	52,9	23,7	8,2	9,4	5,8

For å ta et eksempel på hvordan tabell 3.2 skal leses, sier den at 20,7% av atføøringsforløpene som ble avsluttet i perioden 1994-2000 endte med registrering på uføretrygd i løpet av 12-månedersperioden etter avsluttet tiltak. 43,9% endte ikke med en slik registrering, men med minst én måneds registrering i AT/LTO uten samtidig å ha vært registrert arbeidsledig hos Aetat (da slike registreringer måned for måned overskriver registreringer i AT/LTO). Når vi inkluderer jobbdefinisjonen som fanger opp de som ikke er registrert med annen overgang, men som oppfyller kravet om årsinntekt på minst 1G året atføøringsforløpet ble avsluttet eller året etter, er det 52% som har ”overgang til jobb”.⁵ Det

⁵ Til sammenligning finner SATS-rapporten at 45.1% av atføøringsdeltagerne har foretatt overgang til jobb innen 12 måneder. At dette er lavere enn tallet jeg finner, kan skyldes at de inkluderer tilstanden sosialhjelp, slik at noen av de definerer som i jobb, der er definert som på sosialhjelp.

fremgår ikke av tabellen, men av de 24.891 forløpene som ikke endte med overgang verken til uføretrygd, jobb (AT/LTO), eller arbeidsledighet, er 9.101 – 7,3% av alle forløpene – ikke oppført med noen lønns- og næringsinntekt overhodet verken det året attføringsforløpet ble avsluttet, eller året etter.⁶

Det fremgår av tabellen at det er vesentlige kjønns- og aldersforskjeller hva gjelder utfall av attføringsforløp, noe som også er vist f.eks. i Frisch-rapport 2/2002. Forløp med kvinnelige deltakere ender langt oftere i uføretrygd enn forløp med mannlige, uansett aldersgruppe. Omvendt ender forløp med mannlige deltakere oftere i jobb og arbeidsledighet. Dette stemmer godt overens med at yrkeshemninger er noe mer sykdomsrelatert for kvinner, og mer arbeidsmarkedsmotivert for menn (se tabell 15 over tilstander *før* attføringsforløpet i Frisch-rapport 2/2002). Andelen som ender med uføretrygd er stigende i alder, mens andelen som ender med jobb og arbeidsledighet er synkende. Et unntak er aldersgruppen < 25 år, som skiller seg ut ved en særlig høy andel som går til arbeidsledighet, og en lav andel som går til jobb. Man kunne tenke seg at mange unge attføringsdeltakere gikk til ordinær utdanning etter tiltaket. De ville i så fall blitt fanget opp i ”ikke registrert tilstand” sammen med f.eks. sosialhjelpsmottakere, og andelen som havner her er da også noe høyere for denne aldersgruppen.

I tabell 3.3 observeres deltagerne fra 1 til 36 måneder etter at attføringsforløpet ble avsluttet.⁷ Vi har månedsdata på uføretrygd, arbeidsledighet, jobb (AT/LTO), og attføring, slik at f.eks. ”tilstand uføretrygd i måned *t*” betyr registrering på uføretrygd i måned *t* etter at forløpet var avsluttet. Da vi bare har årsdata på inntekt, betyr f.eks. tilstanden ”jobb (inntekt) måned 36” at lønns- og næringsinntekten lå over grensen på 1 G år 3 etter at forløpet var avsluttet. Siden det ikke er opplagt hvilket inntektsår vi skulle brukt som mål på inntekt 1-12 og 18 måneder etter avsluttet tiltak, er disse blanke. Dette har konsekvenser for hvordan ”ikke registrert”-kategorien skal tolkes: 1-12 og 18 måneder etter forløpet inneholder denne kategorien personer som er i jobb ifølge inntektskriteriet; 24 og 36 måneder etter forløpet gjør den det ikke. Slik et attføringsforløp er definert, er det umulig å være registrert på attføring før 12 måneder har gått etter forløpet.

Etter 36 måneder er 28,0% av forløpene registrert på uføretrygd, og denne andelen har steget hele perioden fra forløpet ble avsluttet. Andelen i jobb (AT/LTO) stiger ihvertfall de første 12-18 månedene, noe som kan bety at en større andel faktisk er i jobb, f.eks. som

---

⁶ I desember 2003 var 4.087 av disse forløpene registrert med uføretrygd, og 657 i AT/LTO, mens 3.041 ikke var å finne verken på uføretrygd, i AT/LTO eller i Aetats registre.

⁷ Noen personer vil forsvinne underveis pga. død, utvandring, fødsler etc.

Tabell 3.3: Tilstander 1-12, 18, 24 og 36 måneder etter avsluttet attføringsforløp. Andeler av de 124.687 attføringsforløpene beskrevet i tabell 3.1.

Antall mnd. etter avsluttet forløp	Tilstand					
	Uføretrygd	Yrkesrettet attføring	Arbeidsledighet	Jobb; AT/LTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
1 mnd.	7,0	-	20,6	28,4	-	44,0
2 mnd.	8,8	-	20,1	29,7	-	41,3
3 mnd.	11,2	-	19,1	31,0	-	38,7
4 mnd.	12,9	-	17,8	32,0	-	37,3
5 mnd.	14,3	-	17,0	32,7	-	36,0
6 mnd.	15,5	-	16,4	33,2	-	34,9
7 mnd.	16,4	-	15,7	33,9	-	34,0
8 mnd.	17,3	-	15,2	34,5	-	33,0
9 mnd.	18,1	-	14,7	34,9	-	32,3
10 mnd.	18,9	-	14,2	35,3	-	31,6
11 mnd.	19,5	-	13,7	35,8	-	31,0
12 mnd.	20,2	-	13,3	36,1	-	30,4
18 mnd.	22,9	4,5	10,0	36,9	-	25,7
24 mnd.	24,9	6,1	8,7	37,3	9,9	13,1
36 mnd.	28,0	7,1	7,2	37,6	9,2	11,0

følge av overganger fra arbeidsledighet, men det kan også bety at andelen i jobb er relativt stabil over perioden, men at arbeidet i større grad blir registrert i AT/LTO. Etter 36 måneder er 46,8% i jobb, dersom vi legger sammen de to jobbdefinisjonene.

Andelen som slik "er i jobb", dvs. AT/LTO- og inntektsdefinisjonen summert, 36 måneder etter forløpet, vil i store deler av rapporten være et mål på langsiktig suksess. For å få et inntrykk av *graden* av suksess, kan det være nyttig å se hvor høy inntekt disse suksessene hadde i år 3 etter avsluttet forløp. Mer presist vil vi se hvor stor andel som hadde en årsinntekt på hhv. minst 3G og 4G (Pr. 1.5.2005 utgjorde dette hhv. kr. 182.097 og kr. 242.796.) Av de 58.324 (46,8%) forløpene som ble avsluttet i 1994-2000, og der deltakeren var "i jobb" 36 måneder etter forløpet, var det 78,8% som da var oppført med årsinntekt på minst 3G; 65,1% minst 4G.

Dersom vi deler inn suksessene etter kjønn, ser vi at hele 83,8% av mennene som var "i jobb" 36 måneder etter forløpet, da hadde en årsinntekt på minst 3G; 74,1% hadde minst 4G. Blant kvinnene var det 71,6% som hadde minst 3G; 52,1% minst 4G. Dersom vi deler inn suksessene etter jobbdefinisjon, men ikke etter kjønn, var det blant de som var registrert i AT/LTO 82,5% som hadde minst 3G i årsinntekt; 69,4% minst 4G. Av de som kun oppfylte inntektskriteriet hadde 63,6% en årsinntekt på minst 3G; 47,3% minst 4G.

Tabell 3.4 viser hvor stor andel av forløpene som er på hhv. uføretrygd, i jobb, i attføring og i ledighet på et gitt tidspunkt etter at attføringsforløpet var avsluttet, *gitt at* det endte med overgang til hhv. uføretrygd, jobb (AT/LTO), arbeidsledighet og jobb (inntekt). Vi ser for det første at over 95% av de forløpene som ender med overgang til uføretrygd, er

på uføretrygd også halvannet, to og tre år etter avsluttet attføringsforløp. Dette bekrefter inntrykket av at svært få vender tilbake til arbeidslivet når de først har mottatt uføretrygd (se f.eks. Frisch-rapport 2/2002, s. 9). Merk imidlertid at observasjonsperioden tar slutt før innføringen av tidsbegrenset uførestønning i 2004.

Tabell 3.4: Utfall på lang sikt betinget på hvilken overgang forløpet endte med. Rekkefølgen til linjene og kolonnene gjenspeiler den hierarkiske inndelingen til hhv. overgangene og tilstandene (se s. 8 og 6).

Overgang	Antall forløp med den aktuelle overgangen	Antall måneder etter forløpets stopp	Tilstand					
			Uføretrygd	Attføring	Arbeidsledighet	Jobb; AT/LTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert tilstand
Uføretrygd	25.849	12 mnd	97,3	-	0,2	0,8	-	1,7
		18 mnd	96,9	0,2	0,1	0,9	-	2,0
		24 mnd	96,5	0,2	0,1	1,0	0,2	1,9
		36 mnd	95,7	0,3	0,1	1,3	0,2	2,3
Jobb; AT/LTO	54.746	12 mnd	-	-	10,2	81,8	-	8,0
		18 mnd	1,7	3,2	9,8	76,0	-	9,2
		24 mnd	3,0	4,6	9,6	73,1	5,9	3,8
		36 mnd	5,4	6,1	8,8	69,5	6,0	4,3
Arbeidsledighet	19.201	12 mnd	-	-	57,3	-	-	42,7
		18 mnd	2,4	8,1	33,3	15,4	-	40,8
		24 mnd	4,7	10,6	25,2	22,0	14,0	23,6
		36 mnd	8,7	12,1	17,7	27,8	12,8	20,8
Inntekt over 1 G avslutningsåret eller året etter	10.096	12 mnd	-	-	-	-	-	100
		18 mnd	4,8	5,7	2,9	9,1	-	77,6
		24 mnd	7,8	7,0	3,4	13,8	52,9	15,2
		36 mnd	12,7	7,4	3,1	20,2	43,7	13,0

Av de forløpene som er registrert med overgang til jobb (AT/LTO), synker andelen som er registrert med jobb i tiden etter attføringsforløpet, men den er fortsatt på 75,5% tre år etter (de to jobbdefinisjonene slått sammen). En sammenligning med de forløpene som foretok den noe ”løser” suksessovergangen ”jobb (inntekt)” (og som altså ikke foretok noen av de andre overgangene), viser at andelen av disse som er i en av jobbtilstandene tre år etter er noe lavere, 63,9%, mens en større andel er registrert på uføretrygd og attføring. At andelen som er registrert som arbeidsledige er mindre, kan kanskje forklares ved at disse personene gjennomgående har dårligere dagpengerettigheter enn de som har vært registrert i Arbeidstakerregisteret.

Blant de forløpene som endte med overgang til jobb (AT/LTO) og som er i jobb, bredt definert, 36 måneder etter, er det 83,0% som har en årsinntekt i år 3 på minst 3G, mens 70,1% har minst 4G. Tilsvarende tall for de som endte med overgang til jobb (inntekt), er 83,4% på minst 3G, og 71,4% på minst 4G.

Blant forløpene som endte med overgang til arbeidsledighet, er det på hvert observasjonstidspunkt en betydelig andel som ikke er registrert i noen av tilstandene.

Resultater fra Frisch-rapport 6/2004 (f.eks tabell 4.8 s. 32) tyder på at en stor andel av disse er å finne på sykepengen eller sosialhjelp.

Vi skal senere se hvordan samsvaret mellom kort- og langsiktig ”suksess” varierer etter ulike personkarakteristika og hva slags tiltak man har deltatt på. Hittil kan vi konstatere at et suksess på kort sikt (overgang til jobb), samvarierer relativt pent med suksess på lengre sikt. Spesielt ser vi at andelen som er registrert i jobb 36 måneder etter tiltakets slutt er betydelig høyere blant de forløpene som er registrert med overgang til jobb, enten det er AT/LTO- eller inntektskriteriet (hhv. 75,5% og 63,9%), enn blant de som endte med ledighet (40,6%) og uføretrygd (1,5%).

3.2. Attføringsforløpene inndelt etter innvandrerkategori; beskrivelse og utfall

Innvandrerbakgrunn kan tenkes å påvirke hvilke attføringstiltak man deltar på, i hvor stor grad man kan nyttiggjøre seg innholdet i dem, og ikke minst hvor enkelt det er å få innpass i arbeidsmarkedet etter at tiltaket er ferdig. I en analyse av utfall av attføringsforløp kunne man tenke seg flere fruktbare måter å kategorisere innvandrerne på. Vi har informasjon om landbakgrunn, botid og om personen er innvandrer eller etterkommer av innvandrere. Alle disse dimensjonene vil bli brukt i beskrivelsen av hvilke overganger forløpene ender med (tabell 3.6), men for oversiktens skyld brukes en noe grovere inndeling når jeg ser på langsiktige utfall av attføringstiltak, både generelt (tabell 3.7), og betinget på hvilke overganger forløpene endte med (tabell 3.8). Overganger og tilstander er definert som i rapporten forøvrig, og forløpene er de samme som i del 3.1.

Ytterligere et forbehold kan være relevant bl.a. når vi sammenligner forløpenes varighet for innvandrere og innfødte, samt når vi senere skal se hvordan ulike innvandrergrupper er fordelt på ulike typer tiltak. Attføring kan tildeles på enten medisinsk eller sosialt grunnlag. Dersom grunnlaget er sosialt har man ikke rett på utdanningstiltak (skolegang), og attføringsforløpene vil typisk være kortvarige. Det som er viktig å merke seg i denne sammenhengen er at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i denne gruppen. I våre data vises dette kun implisitt: Blant de attføringsforløpene som ble påbegynt i 1994-2000 og avsluttet i 1998-2000, var 54% av de innfødte deltakerne registrert på stønader av medisinsk art (rehabiliteringspenger, sykepengen eller attføringspenger uten samtidig å være registrert på yrkesrettet attføring) 3 måneder før attføringsforløpet begynte. Blant ikke-vestlige innvandrere var den tilsvarende andelen kun 25% (22% av de fra Øst-Europa; 18% fra Afrika; 26% fra Asia inkl. Tyrkia og 43% fra Sør-Amerika), mens den var hele 58% blant OECD-innvandrere.

Tabell 3.5 inneholder statistikk over antall forløp etter deltakerens innvandrer-kategori og botid, samt over forløpenes varighet. En sammenligning med tabell 3.1 viser som ventet at attføringsforløp der deltakeren har innvandrerbakgrunn gjennomgående er

Tabell 3.5: Attføringsforløpene som ble avsluttet i perioden 1994-2000; deskriptiv statistikk vedr. deltakerens innvandrerkategori. Botid er regnet som antall år siden ankomst fra det året attføringsforløpet ble avsluttet.

	Antall
Antall forløp avsluttet 1994-2000	124.687
der deltakeren var innvandrer	8.244
- fra OECD-land ⁸	1.823
-med botid < 5 år	131
-med botid 5-9 år	272
-med botid 10-14 år	328
-med botid ≥15 år	1.092
- fra Øst-Europa	1.328
-med botid < 5 år	294
-med botid 5-9 år	643
-med botid 10-14 år	155
-med botid ≥15 år	236
- fra Asia, inkl. Tyrkia	3.557
-med botid < 5 år	270
-med botid 5-9 år	1.164
-med botid 10-14 år	1.037
-med botid ≥15 år	1.086
- fra Afrika	1.080
-med botid < 5 år	102
-med botid 5-9 år	413
-med botid 10-14 år	317
-med botid ≥15 år	248
- fra Sør-Amerika	456
-med botid < 5 år	19
-med botid 5-9 år	128
-med botid 10-14 år	179
-med botid ≥15 år	130
der deltakeren var etterkommer av innvandrere	232
- med bakgrunn fra OECD-land	97
- med bakgrunn fra ikke-OECD-land	135
der deltakeren ikke hadde innvandrerbakgrunn ⁹	116.211
Varighet av forløp som ble avsluttet i perioden 1996-2000	Prosent
der deltakeren var innvandrer	
1-2 mnd	6,0
3-5 mnd	11,7
6-11 mnd	23,4
12-23 mnd	26,6
≥24 mnd	32,4
der deltakeren var etterkommer av innvandrere	
1-2 mnd	7,9
3-5 mnd	11,1
6-11 mnd	25,9
12-23 mnd	24,3
≥24 mnd	30,7

⁸ Eg. land som ble medlemmer i OECD før 1994, ekskl. Tyrkia. Dette betyr Vest-Europa, USA, Canada, Australia, New Zealand og Japan.

⁹ Dette betyr rett og slett alle som verken er innvandrere eller etterkommere av to innvandrere, og innbefatter dermed norsk- og utenlandsfødte med minst én norsk forelder, samt utenlandsadopserte.

kortere enn der deltakeren ikke har det. Dessuten ser vi at data inneholder så få etterkommere av innvandrere at analysen av denne gruppen dessverre må bli litt begrenset.

Hvordan forløpene er fordelt med hensyn til deltakernes botid varierer betydelig med landbakgrunn. Dette kan ha betydning for hvor stor andel fra hver innvandrerkategori

Tabell 3.6: Overgang innen 12 måneder etter avsluttet attføringsforløp for ulike innvandrerkategorier. Forløpene er de 124.687 som ble avsluttet i perioden 1994-2000. De er delt inn etter deltakernes landbakgrunn og, for innvandrene, kjønn og botid. (Etterkommerne er for få til at det gir mening med en videre inndeling etter kjønn.) Antall forløp i hver av kategoriene er å finne i tabell 3.5. Gjennomsnittlig alder gjelder deltakernes alder ved attføringsforløpets slutt.

Innvandrerkategori	Gjennomsnittlig alder	Overgang				
		Uføretrygd	Jobb (AT/LTO)	Arbeidsledighet	Jobb (inntekt)	Ikke registrert
Innvandrere	38,4	15,4	42,6	20,3	6,4	15,3
OECD-land	42,8	20,0	41,6	14,5	10,0	13,9
Menn	42,7	16,9	42,8	17,2	11,2	11,9
Kvinner	42,9	23,8	40,1	11,0	8,5	16,6
< 5 års botid	35,1	1,5	56,5	14,5	10,7	16,8
5-9 års botid	37,5	9,6	45,6	18,0	10,7	16,2
10-14 års botid	38,8	13,4	46,7	16,5	10,4	13,1
≥ 15 års botid	46,2	26,7	37,4	13,0	9,6	13,3
Øst-Europa	38,5	10,5	51,7	23,2	4,1	10,5
Menn	38,0	9,1	52,4	24,5	4,1	9,8
Kvinner	39,1	12,9	50,6	21,0	4,0	11,5
< 5 års botid	35,2	1,0	59,9	25,5	2,7	10,9
5-9 års botid	37,3	6,8	55,5	25,5	3,6	8,6
10-14 års botid	38,5	12,3	48,4	19,4	6,5	13,6
≥ 15 års botid	45,6	31,4	33,5	16,5	5,5	13,1
Asia inkl. Tyrkia	37,2	16,4	40,3	20,4	5,6	17,3
Menn	36,9	15,9	40,5	21,3	5,7	16,6
Kvinner	37,7	17,3	39,8	18,8	5,3	18,8
< 5 års botid	31,8	5,1	53,7	23,7	3,7	13,7
5-9 års botid	35,1	11,6	41,6	27,2	4,9	14,8
10-14 års botid	37,2	16,7	44,7	17,5	5,3	15,8
≥ 15 års botid	40,7	24,0	31,3	15,2	7,0	22,5
Afrika	35,2	10,7	39,4	26,0	5,6	18,2
Menn	34,8	9,7	39,7	28,4	5,6	16,6
Kvinner	35,4	14,7	37,9	17,0	5,8	24,6
< 5 års botid	29,2	1,0	60,8	28,4	0,0	9,8
5-9 års botid	32,1	7,8	40,2	32,2	4,6	15,3
10-14 års botid	36,6	10,4	37,9	26,8	7,6	17,4
≥ 15 års botid	41,3	20,2	31,1	13,7	7,3	27,8
Sør-Amerika	38,2	14,3	46,3	20,8	7,2	11,4
Menn	37,6	10,4	49,0	26,3	5,8	8,5
Kvinner	39,0	19,3	42,6	13,7	9,1	15,2
< 5 års botid	30,2	0,0	47,4	36,8	5,3	10,5
5-9 års botid	35,0	9,4	43,0	28,1	10,2	9,4
10-14 års botid	38,2	14,5	52,0	12,3	8,4	12,9
≥ 15 års botid	42,6	20,8	41,5	23,1	3,1	11,5
Etterkommere av innvandrere	27,7	9,5	46,6	20,7	4,3	19,0
OECD	33,0	10,3	54,6	17,5	6,2	11,3
Ikke-OECD	23,9	8,9	40,7	23,0	3,0	24,4
Ikke innvandrerbakgrunn	36,6	21,1	44,0	15,0	8,2	11,6

som mottar uføretrygd, både fordi retten til å motta uføretrygd, og størrelsen på beløpet man evt. mottar, avhenger (positivt) av botid, og fordi alderen – og dermed sannsynligheten for å bli ufør – øker med botid. Tabell 3.6 viser som ventet at andelen med overgang til uføretrygd er økende i deltakerens botid. Deltakere fra OECD-land har både gjennomsnittlig lengre botid og høyere alder for gitt botid enn de andre innvandrerkategoriene – og de har også høyest andel som går til uføretrygd.¹⁰

Andelen forløp med overgang til jobb synker med botid (eller altså alder) for alle innvandrer kategorier, uansett om jobb er definert ved AT/LTO eller inntekt. Dersom vi kun kategoriserer etter landbakgrunn, er det i alle kategoriene mellom 45,0% (Afrika) og 55,8% (Øst-Europa) som ender i jobb, noe som kanskje er jevnere enn man skulle tro. Det tilsvarende tallet for forløp der deltakeren ikke har innvandrerbakgrunn, er 52,2%.

Andelen som går til arbeidsledighet er gjennomgående synkende med botid, med unntak for den gruppen med aller lavest botid. Dette kan kanskje forklares ved at mange i denne gruppen ennå ikke har rukket å opparbeide seg dagpengerettigheter, og dermed har mindre insentiv til å registrere seg arbeidsledig.

En større andel kvinner enn menn går til uføretrygd og mangler registrering, mens en noe større andel menn enn kvinner går til jobb, og en betydelig større går til arbeidsledighet. Kjønnforskjellene er relativt små sammenlignet med befolkningen som helhet (tabell 3.2), i det minste for innvandrere fra Øst-Europa og Asia inkl. Tyrkia.

Tabell 3.7 følger innvandrerne inntil tre år etter avsluttet atførringsforløp. Vi ser at trendene jevnt over er svært like for alle innvandrer kategoriene: Andelen som mottar uføretrygd øker med ca 50% fra ett til tre år etter avsluttet atførringsforløp, med unntak for forløp der deltakerne er fra Afrika eller er etterkommere av innvandrere, der økningen er større. Andelen som begynner på nytt atførringsforløp er økende, mens andelen arbeidsledige er synkende.

Siden jobbmålet basert på årsinntekt bare er definert for hhv. to og tre år etter avsluttet atførringsforløp, kan ikke denne tabellen gi et fullgodt bilde av trenden i ”suksess” forstått som summen av andelene i de to jobbtilstandene. Det ser ikke ut til at denne andelen endrer seg mye over tid for noen av gruppene; en liten økning hos de fleste, med mulig unntak for innvandrere fra OECD-land. Vi kan imidlertid merke oss at hele 51,4% av forløpene der deltakeren er annengenerasjonsinnvandrer er registrert i jobb 36 måneder

---

¹⁰ Den rene botidseffekten på sannsynligheten for å motta trygd kan ikke analyseres slik vi gjør det her, men jeg vil gjerne få henvise til Ekhaugen (2005) som analyserer dette for innvandrerne som kom til Norge i 1992-96. Denne artikkelen tar også for seg hvordan sannsynligheten for gjenutvandring samvarierer med sannsynligheten for å motta trygd.

etter forløpet. Tatt i betraktning hvor unge disse menneskene er, hadde vi kanskje ventet at mer enn 50,9% av disse forløpene hadde endt med overgang til jobb, men det kan se ut til at en stor andel gikk til utdanning ("ikke registrert overgang") istedet, og så til jobb etterpå. Når det gjelder hvor mye innvandrersuksessene faktisk tjener, har 76,1% av innvandrerne fra OECD-land som er i jobb (de to definisjonene slått sammen) 36 måneder etter at forløpet ble avsluttet, årsinntekt år 3 etter forløpet på minst 3G; 62,5% har minst 4G. For innvandrere fra Øst-Europa er de tilsvarende tallene hhv. 78,6% og 63,5%; for innvandrere fra Asia inkl. Tyrkia: 74,1% og 58,8%; for innvandrere fra Afrika: 69,8% og 52,9%; for innvandrere fra Sør-Amerika: 74,9% og 60,7%.

Tabell 3.8 følger forløpene tre år etter avsluttet attføringsforløp, sortert etter hvilken overgang som ble foretatt. Innvandrerne fra Sør-Amerika og etterkommerne av innvandrere hadde svært få forløp og er derfor ekskludert.

Tabell 3.7: Utfall på lang sikt for ulike kategorier innvandrere, samt for etterkommere av innvandrere sett under ett. Tabellen viser andelen som er i de ulike tilstandene et gitt antall måneder etter at attføringsforløpet ble avsluttet. Tilstandene er rangert ifølge hierarkiet på s. 6.

Innvandrer-kategori	Antall forløp	Antall måneder etter forløpets stopp	Tilstand					
			Uføretrygd	Attføring	Arbeidsledighet	Jobb; AT/LTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
Innvandrere fra OECD-land	1.823	12 mnd	19,6	-	13,0	34,1	-	33,4
		18 mnd	23,8	2,5	10,2	35,4	-	28,0
		24 mnd	26,1	4,6	8,6	35,1	8,9	16,7
		36 mnd	29,5	5,1	6,6	34,5	9,1	15,1
Innvandrere fra Øst-Europa	1.328	12 mnd	10,4	-	23,3	40,1	-	26,3
		18 mnd	12,6	3,0	18,6	42,5	-	23,3
		24 mnd	13,5	5,1	16,4	43,8	7,1	14,2
		36 mnd	15,7	5,7	15,4	44,4	5,9	13,0
Innvandrere fra Asia inkl. Tyrkia	3.557	12 mnd	16,2	-	19,5	30,9	-	33,4
		18 mnd	19,5	3,9	16,5	31,7	-	28,5
		24 mnd	21,8	5,4	14,4	32,6	8,0	17,9
		36 mnd	24,7	6,7	12,9	32,1	8,0	15,7
Innvandrere fra Afrika	1.080	12 mnd	10,7	-	21,9	26,9	-	40,5
		18 mnd	13,4	3,9	19,2	28,0	-	35,6
		24 mnd	15,2	5,9	17,6	28,7	8,4	24,2
		36 mnd	19,3	5,6	15,1	30,7	8,2	21,2
Innvandrere fra Sør-Amerika	456	12 mnd	13,6	-	19,3	38,2	-	29,0
		18 mnd	15,1	5,5	14,7	38,8	-	25,9
		24 mnd	16,7	7,2	13,8	38,2	7,9	16,2
		36 mnd	20,0	8,1	11,8	41,2	6,8	12,1
Etterkommere av innvandrere	232	12 mnd	9,1	-	12,9	35,8	-	42,2
		18 mnd	11,6	3,0	12,1	36,3	-	37,1
		24 mnd	12,5	6,0	11,2	37,5	9,9	22,8
		36 mnd	15,5	7,8	6,9	41,0	10,4	18,5

Tabell 3.8: Utfall på lang sikt betinget på hvilken overgang forløpet endte med, for første generasjonsinnvandrere med ulik landbakgrunn. Overgangene og tilstandene er rangert ifølge hierarkiene på hhv. s. 8 og 6.

Overgang	Antall forløp	Antall måneder etter forløpets stopp	Tilstand					
			Uføretrygd	Attføring	Arbeidsledighet	Jobb; ATMLTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
Fra OECD-land								
Uføretrygd	364	12 mnd	98,1	-	0,0	0,6	-	1,4
		18 mnd	97,3	0,0	0,0	1,1	-	1,7
		24 mnd	97,0	0,0	0,0	0,8	0,0	2,2
		36 mnd	95,6	0,5	0,0	1,1	0,3	2,5
Jobb; AT/LTO	759	12 mnd	-	-	10,4	81,7	-	7,9
		18 mnd	3,0	1,3	10,8	75,9	-	9,0
		24 mnd	4,9	3,3	10,1	72,9	4,5	4,4
		36 mnd	7,8	4,4	10,7	66,7	5,7	4,9
Arbeidsledighet	264	12 mnd	-	-	59,5	-	-	40,5
		18 mnd	3,4	5,3	35,6	15,9	-	39,8
		24 mnd	6,4	11,0	25,4	20,8	11,0	25,4
		36 mnd	9,9	9,5	13,3	30,7	10,6	26,1
Inntekt over 1 G avslutningsåret eller året etter	182	12 mnd	-	-	-	-	-	100
		18 mnd	5,5	5,5	2,2	10,4	-	76,4
		24 mnd	6,6	6,0	3,3	11,5	47,8	24,7
		36 mnd	13,7	4,4	1,7	13,2	39,0	28,0
Fra Øst-Europa								
Uføretrygd	140	12 mnd	98,6	-	0,0	0,0	-	1,4
		18 mnd	98,6	0,0	0,0	0,0	-	1,4
		24 mnd	95,0	0,0	0,0	2,1	0,0	2,9
		36 mnd	94,3	0,0	0,0	2,9	0,0	2,9
Jobb; AT/LTO	687	12 mnd	-	-	13,4	77,4	-	9,2
		18 mnd	1,5	2,2	13,5	73,1	-	9,8
		24 mnd	2,0	3,5	15,6	70,2	5,1	3,6
		36 mnd	4,1	4,2	18,1	65,9	3,8	3,9
Arbeidsledighet	308	12 mnd	-	-	70,5	-	-	29,5
		18 mnd	0,3	5,5	46,1	17,5	-	30,5
		24 mnd	1,3	9,1	31,8	25,7	10,7	21,4
		36 mnd	2,6	9,4	22,1	35,7	9,4	20,8
Inntekt over 1 G avslutningsåret eller året etter	54	12 mnd	-	-	-	-	-	100
		18 mnd	5,6	5,6	1,9	13,0	-	74,1
		24 mnd	9,3	9,3	3,7	18,5	33,3	25,9
		36 mnd	18,5	11,1	5,6	20,4	25,9	18,5

Overgang til uføretrygd betyr for langt de fleste uføretrygd i overskuelig fremtid: uansett landbakgrunn mottar minst 94% av de som foretok overgang til uføretrygd denne stønaden også 36 måneder etter.

Blant de som foretok overgang til jobb forstått "strengt" som registrering i AT/LTO, ser vi at en stor andel er i jobb (de to definisjonene summert) også tre år etter avsluttet attføringsforløp: 67,0% for forløp der deltakeren var fra Afrika; 68,5% for Asia inkl. Tyrkia; 69,7% for Øst-Europa, og 72,4% for OECD-land.

Tabell 3.8, fortsettelse.

Overgang	Antall forløp	Antall måneder etter forløpets stopp	Tilstand					
			Uføretrygd	Attføring	Arbeidsledighet	Jobb; ATMLTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
Fra Asia inkl. Tyrkia								
Uføretrygd	583	12 mnd	99,0	-	0,2	0,0	-	0,9
		18 mnd	97,9	0,0	0,3	0,3	-	1,4
		24 mnd	98,1	0,2	0,0	0,5	0,3	0,9
		36 mnd	97,3	0,2	0,3	0,7	0,2	1,4
Jobb; AT/LTO	1.433	12 mnd	-	-	15,0	76,7	-	8,3
		18 mnd	1,9	2,6	14,5	71,0	-	10,1
		24 mnd	3,0	3,8	14,5	67,9	6,1	4,8
		36 mnd	4,9	5,5	15,6	61,8	6,7	5,5
Arbeidsledighet	726	12 mnd	-	-	65,7	-	-	34,3
		18 mnd	1,1	6,1	48,2	11,6	-	33,1
		24 mnd	1,8	7,4	37,5	19,4	11,3	22,6
		36 mnd	3,7	9,5	28,4	25,6	9,8	23,0
Inntekt over 1 G avslutningsåret eller året etter	198	12 mnd	-	-	-	-	-	100
		18 mnd	7,6	7,6	5,6	5,1	-	74,2
		24 mnd	13,1	7,6	4,0	8,6	39,9	26,8
		36 mnd	16,2	9,1	3,5	13,1	35,4	22,7
Fra Afrika								
Uføretrygd	116	12 mnd	99,1	-	0,0	0,0	-	0,9
		18 mnd	97,4	-	0,0	0,0	-	2,6
		24 mnd	97,4	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6
		36 mnd	96,6	0,0	0,0	0,9	0,0	2,6
Jobb; AT/LTO	425	12 mnd	-	-	18,4	68,5	-	13,2
		18 mnd	0,7	2,8	18,8	63,5	-	14,1
		24 mnd	0,9	3,8	22,4	57,7	8,0	7,3
		36 mnd	2,1	3,5	17,9	60,2	6,8	9,4
Arbeidsledighet	281	12 mnd	-	-	56,6	-	-	43,4
		18 mnd	0,7	7,5	40,9	9,6	-	41,3
		24 mnd	0,7	7,8	30,3	19,6	10,0	31,7
		36 mnd	4,3	6,4	28,5	20,3	11,4	29,2
Inntekt over 1 G avslutningsåret eller året etter	61	12 mnd	-	-	-	-	-	100
		18 mnd	8,2	1,6	9,8	3,3	-	77,1
		24 mnd	13,1	9,8	6,6	6,6	36,1	27,9
		36 mnd	21,3	4,9	4,9	11,5	32,8	24,6

Det viser seg at jobbovergangen som kun baserer seg på inntekt innebærer langt mindre samsvar mellom kort- og langsikt suksess: Blant de forløpene som endte med denne overgangen var minst 20 prosentpoeng færre å finne i jobb etter tre år enn blant de som endte med den strengere definerte jobbovergangen (dette er en større forskjell enn vi så for forløpene sett under ett). Istedet var de på uføretrygd, eller utenfor registrene vi her bruker. Dette *kan* bety at graden av tilknytning til arbeidsmarkedet har mye å si for langsiktig suksess, men det kan også bety at de personene som registreres i AT/LTO i utgangspunktet har bedre jobbutsikter enn de som kun oppfyller inntektsmålet.

Det kunne være interessant å se om det er store forskjeller mellom innvandrergupper mht. suksessrate, og hvorvidt det er de samme gruppene som har suksess på kort og på lang sikt. Merk at de ulike gruppene kan være ulikt sammensatt med hensyn til blant annet botid og alder (f.eks. er innvandrerne fra OECD-land gjennomgående eldre og har lengre botid enn de andre gruppene), slik at det langt fra bare er landbakgrunn som skiller disse gruppene.

Fra tabell 3.6 så vi at andelen forløp som har overgang til jobb (de to definisjonene slått sammen) er størst blant forløp der deltakeren er fra Øst-Europa. Like bak kommer innvandrere fra OECD-land og Sør-Amerika, mens den for forløp der deltakeren er fra Afrika eller Asia (inkl. Tyrkia) er på ca 45%, dvs. ti prosentpoeng under Øst-Europa. 36 måneder etter forløpet er det igjen innvandrerne fra Øst-Europa som har høyest suksessrate (de to jobbdefinisjonene summert) med 50,3% (tabell 3.7). Dernest følger forløpene der deltakeren er fra Sør-Amerika (48,0%), OECD-land (43,6%), Asia (inkl. Tyrkia) (40,1%) og Afrika (38,9%). Blant forløpene som slik har suksess på lang sikt, er andelen som har årsinntekt over 4G 3 år etter at forløpet ble avsluttet, størst blant forløp der deltakeren er fra Øst-Europa (63,5%), fulgt av OECD-land, Sør-Amerika, Asia inkl. Tyrkia og, nederst, Afrika (52,9%).

Når det gjelder forløpene som endte med overgang til jobb (AT/LTO), er det attføringsforløp der deltakeren er innvandrer fra OECD-land som har størst andel (72,4%) i jobb også etter tre år. Deretter følger innvandrere fra Øst-Europa, Asia (inkl. Tyrkia) og Afrika. Det skiller bare 5,4 prosentpoeng mellom topp og bunn. For de forløpene som endte med overgang til jobb definert ved inntekt, er det igjen innvandrere fra OECD-land som er på topp og de fra Afrika i bunn, men her presterer de fra Asia (inkl. Tyrkia) marginalt bedre enn de fra Øst-Europa.

Del 4. Ulike typer attføringstiltak

Forrige del tok for seg attføringsforløp og deres utfall sortert etter kjennetegn ved deltakeren. I denne delen vil vi istedet sortere etter kjennetegn ved *attføringstiltakene* deltakeren var på. Mer presist vil vi dele inn de mange ulike attføringstiltakene i åtte kategorier, og se hvordan forløpene var fordelt på de ulike typene tiltak. Dernest vil vi dele inn forløpene etter hvilken type tiltak deltakeren var *flest måneder* på, og presentere statistikk over utfall på lengre sikt både for forløpene generelt, og de som endte med suksess (overgang til jobb) spesielt.

Attføringstiltak vil kunne være forskjellige både vedrørende innhold, varighet, hvilke personer det er beregnet for, og suksesskriterium. Når en person får tilbud om et tiltak, er ikke tiltaket valgt tilfeldig, men – får vi tro – utifra et ønske om å gi denne personen størst mulighet til suksess, gitt vedkommendes forutsetninger. Dette gjør det svært vanskelig å sammenligne *effekten* av ulike tiltak, og jeg vil gjerne understreke at jeg ikke har slike ambisjoner her. Når vi for eksempel ser at en betydelig større andel personer går ut i jobb etter deltakelse på tiltak av typen ”opplæring” enn det er blant dem som har deltatt på ”arbeid med bistand”, kan det være at dette i sin *helhet* skyldes at de førstnevnte deltakerne i utgangspunktet hadde bedre utsikter på jobbmarkedet.

De mange ulike tiltakene er delt inn i åtte bredere kategorier, basert på ”Forskrift om arbeidsmarkedstiltak” av 20.12.2001 laget av det daværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Beskrivelsene under er hentet fra dette dokumentet, samt fra Aetats hjemmeside. I tillegg til disse kommer ”kartlegging og ventefase”. Dette regnes ikke som et tiltak, men også registreringer her teller med i varigheten av attføringsforløpene.

Tiltakskategoriene:

- i) *Lønnstilskudd*: Skal bidra til at utsatte grupper arbeidssøkere ansettes på ordinære lønns- og arbeidsvilkår. Dette skal oppnås ved å gi tidsbegrenset lønnstilskudd til arbeidsgivere (offentlige eller private virksomheter) som ansetter personer i målgruppen på ordinære lønns- og arbeidsvilkår med sikte på et varig arbeidsforhold.
- ii) *Arbeidstrening i ordinær virksomhet*: Skal gi tilrettelagt arbeidstrening med oppfølging. Tiltaket skal bidra til å prøve ut den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet og styrke deltakernes muligheter til å komme i arbeid eller utdanning.
- iii) *Arbeidstrening i skjermet virksomhet*: Som ii), men dette tiltaket kan bare tilbys yrkeshemmede som har særlig usikre yrkesmessige forutsetninger og behov for tett og bred oppfølging.

iv) *Opplæring*: Skal bidra til at yrkeshemmede kvalifiseres til ledige jobber, og hindre utstøting av arbeidstakere som står i fare for å falle ut av arbeidslivet. Deltakerne kan tilbys opplæring i form av arbeidsmarkedskurs organisert i samarbeid med Aetat, eller i form av ordinær utdanning.

v) *Midlertidige sysselsettingstiltak*:¹¹ Skal gi yrkeshemmede arbeidserfaring. Øvrige arbeidsmarkedetiltak må være vurdert før en person tas inn på sysselsettingstiltak.

vi) *Arbeid med bistand*: Skal gi bistand med sikte på integrering av yrkeshemmede i ordinært arbeidsliv. Bistand kan gis i form av kompetansekartlegging og avklaring, tilrettelegging på arbeidsplassen, opplæring i arbeidsrelaterte og sosiale ferdigheter etc. Kan brukes i forbindelse med andre tiltak, med unntak for opplæring. Tilbys yrkeshemmede med omfattende yrkeshemninger.

vii) *Tiltak i arbeidsmarkedbedrift*: Skal gi yrkeshemmede høyere reell og formell kompetanse gjennom tilrettelagt opplæring og arbeidstrening. (Det er også mulig med varig tilrettelagt arbeid i disse bedriftene, men slike registreringer er her plassert i neste kategori.) Tiltaket gjennomføres i reelle bedriftsmiljøer. Målet for tiltaket er formidling til ordinært arbeid eller egenfinansiert utdanning.

viii) *Varig tilrettelagt arbeid i arbeidssamvirker*: Deltakerne i tiltaket er ansatt i et arbeidssamvirke, med produksjon og omsetning av varer og tjenester. Tiltaket skal tilbys personer som ikke kan få arbeid på det ordinære arbeidsmarkedet, og er rettet mot personer som har eller i nær fremtid ventes å få innvilget uførepensjon. Andre arbeidsmarkedetiltak skal være vurdert og funnet å være uaktuelle.

Ulike kategorier tiltak vil kunne ha ulik varighet; i de fleste tilfeller inntil tre år, med unntak for ordinær utdanning og varig tilrettelagt arbeid.

Attføringsforløpene som analyseres vil være et utvalg av de i del 3. Som da er det et krav at de avsluttes senest år 2000, for at vi skal kunne observere utfall inntil tre år etter. Dessuten må alle forløp inneholde minst én måned på attføringstiltak, dvs. at forløp som kun inkluderer attføringsregistreringer av typen "kartlegging og ventefase" ekskluderes. Personer som fyller 67 år før utgangen av 2003 ekskluderes også. Men i tillegg må vi nå, for å si hvilken type tiltak deltakeren var på flest måneder, observere *hele* forløp, fra begynnelse til slutt. Som nevnt gjør attføringsreformen som fant sted i 1994 at det er mest

---

¹¹ Den refererte "Forskrift om arbeidsmarkedetiltak" av 20.12.2001 deler denne kategorien inn i "sysselsettingstiltak for yrkeshemmede" og "vikar plass", men jeg finner så få yrkeshemmede registrert på vikarplasser at jeg velger å slå disse underkategoriene sammen.

hensiktsmessig å starte observasjonsperioden da. Altså vil vi her analysere de attføringsforløpene som både startet og stoppet i perioden 1994-2000.

4.1. Beskrivelse av attføringsforløpene.

Det var 92.989 attføringsforløp som både ble påbegynt og avsluttet i 1994-2000. Tabell 4.1 presenterer noe generell statistikk over disse forløpene og personene som deltok; tabell 4.2 beskriver hvordan forløpene er fordelt på ulike typer tiltak, og tabell 4.3 viser statistikk over deltagere og forløp etter hvilken type tiltak deltakeren var flest måneder på.

Attføringsforløpene beskrevet i tabell 4.1 er det utvalget av forløpene i del 3 som ikke bare ble avsluttet, men også *påbegynt* i 1994-2000. Ved å ha restriksjoner knyttet både til når forløpene kan begynne og når de kan slutte, ender vi opp med et utvalg forløp som i gjennomsnitt er av kortere varighet både enn de forløpene som brukes i del 3 – noe vi kan se ved å sammenligne tabellene 3.1 og 4.1 – og dermed også enn de forløpene som faktisk *pågikk* denne perioden. Det kan være nyttig å ha i bakhodet at siden personer med relativt gode utsikter på jobbmarkedet antagelig i gjennomsnitt har kortere attføringsforløp enn personer med dårligere jobbsikter, vil det at vi ser på et utvalg forløp av relativt kort varighet kunne medføre at de observerte suksessratene er høyere enn de var for forløpene som faktisk pågikk. Tabellene 3.1 og 4.1 viser dessuten at uforholdsmessig mange forløp i denne delen avsluttes sent i observasjonsperioden, og dette er fordi de fleste som avsluttes tidlig starter før observasjonsperioden gjør det. Andelen innvandrere er nå noe høyere enn i del 3, mens alders- og kjønnsfordelingen er omtrent uendret.

Ved at vi kun ser på forløp som både ble påbegynt og avsluttet i perioden 1994-2000, er analysen først og fremst egnet for tiltak som er ment å være av *begrenset varighet*. Av de som deltar på varig tilrettelagt arbeid, inkluderes kun en liten og neppe representativ gruppe, nemlig de som faktisk sluttet. Dessuten registreres forløpene bare i den grad det er måneder der deltakeren ikke samtidig mottok uføretrygd, da registreringer på uføretrygd overskriver registreringer på tiltak.

Tabell 4.2 beskriver hvordan forløpene er fordelt på ulike typer tiltak. Den viser hvor stor andel av de 92.989 forløpene i utvalget som var hhv. 0, 1-6, 7-12, 13-24 og mer enn 24 måneder på hver av tiltakstypene, og andelen som var hhv. *flest måneder og kun* (evt. i kombinasjon med kartlegging og venting) på en gitt type. I tillegg viser den hvor mange måneder et forløp i gjennomsnitt var på en gitt tiltakstype, gitt at forløpet overhodet inneholdt registreringer på denne typen.

Tabell 4.1: Attføringsforløpene som både ble påbegynt og avsluttet i perioden 1994-2000; noen hovedtall.

	Antall
Antall forløp både påbegynt og avsluttet 1994-2000	92.989
- avsluttet i 1994	3.154
- avsluttet i 1995	8.905
- avsluttet i 1996	12.484
- avsluttet i 1997	14.692
- avsluttet i 1998	16.716
- avsluttet i 1999	18.627
- avsluttet i 2000	18.411
Varighet av forløpene (Gjennomsnitt: 18,6 måneder)	Prosent
1-2 mnd	4,9
3-5 mnd	10,7
6-11 mnd	23,3
12-23 mnd	31,5
≥ 24 mnd	29,6
Kjønnsfordeling etter forløp: andelen menn	55,8
Innvandringsbakgrunn etter forløp	
Innvandrere	7,4
- herav fra OECD-land	1,5
- herav fra ikke-OECD-land	5,9
Etterkommere av innvandrere	0,2
Aldersfordeling etter forløp, alder ved attføringsforløpets slutt. (Gjennomsnitt: 36,7 år)	
< 25 år	14,9
25-34 år	30,8
35-44 år	27,8
45-54 år	20,9
> 54 år	5,6

Tabell 4.2: Hvordan forløpene var fordelt på ulike typer tiltak. Tabellen viser andelen forløp av de 92.989 som var på en gitt tiltakstype et gitt antall måneder; hvor mange måneder forløpene i gjennomsnitt var registrert på denne typen tatt over de forløpene som var registrert der minst én måned; andelen forløp av de 92.989 som var på denne tiltakstypen flest måneder, og andelen forløp som *kun* var på denne typen tiltak, evt. i tillegg til "kartlegging og venting" (29,3% av forløpene var innom flere enn ett tiltak, slik at denne kolonnen summerer seg til 70,7%).

Attføringskategori/ type atfØringstiltak	Andel av forløpene (%) som var på en gitt atfØringstype et gitt antall måneder, samt gjennomsnittlig antall måneder på denne typen over de forløpene som var minst 1 mnd her.					Gj.snitt (mnd.)	Andel forløp som var flest mnd her	Andel forløp som kun var her
	0 mnd.	1-6 mnd.	7-12 mnd.	13-24 mnd.	> 24 mnd.			
Kartlegging og ventefase	31,9	42,4	16,5	8,0	1,3	6,6	-	-
Lønnskudd	82,9	8,4	5,8	2,7	0,3	8,1	12,2	8,7
Arbeidstrening ordinær	67,3	18,6	8,6	4,5	1,0	7,5	20,0	13,7
Arbeidstrening skjermet	78,8	13,0	5,4	2,4	0,4	6,8	16,7	13,8
Opplæring	53,8	17,3	10,5	10,0	8,4	14,1	37,5	27,4
Midlertidig sysselsetting	93,6	2,1	1,9	1,6	0,9	12,8	4,9	2,9
Arbeid med bistand	98,4	0,6	0,4	0,4	0,2	12,5	1,0	0,3
Arbeidsmarkedsbedrift	93,1	1,8	1,4	2,9	0,7	14,3	5,9	2,9
Varig tilrettelagt arbeid	97,6	1,1	0,6	0,4	0,3	10,4	1,5	0,9
Ugyldige koder ¹²	98,6	1,1	0,2	0,0	0,0	4,1	0,4	0,1

¹² Dette er statuskoder som ifølge kodeoversikten enten ikke skal finnes (tastefeil?), eller som er definert som gyldige kun før vår observasjonsperiode.

Tabell 4.3: Kjennetegn ved forløpene etter hvilken type tiltak deltakeren var flest måneder på.

Antall forløp som hadde flest registreringsmåneder på denne typen tiltak; andelen menn bak disse forløpene; deltakerens alder ved forløpsslutt; andelen innvandrere (inndelt etter landbakgrunn) av de som var flest måneder på denne typen tiltak, og gjennomsnittlig varighet av forløpene som var flest måneder på denne typen tiltak (hele forløpene regnes; ikke bare de månedene de var på denne typen tiltak). De 346 forløpene som har flest registreringsmåneder på ugyldige tiltakskoder er ekskludert fra denne tabellen, siden dette antagelig dreier seg om flere forskjellige typer tiltak.

Type attføringstiltak	Antall forløp	Andel menn	Deltakerens alder ved forløpsslutt, andel (%) i hver aldersgruppe					Andel innvandrere		Forløpenes gjennom- snittlige varighet
			< 25	25-34	35-44	45-54	55-63	OECD	Ikke- OECD	
Lønnstilskudd	11.316	67,9	7,6	26,6	29,1	27,5	9,3	1,8	4,6	13,0
Arbeidstrening ordinær	18.575	44,4	7,3	25,4	30,0	29,0	8,3	1,6	3,0	16,7
Arbeidstrening skjermet	15.493	65,3	42,3	25,7	16,5	12,2	3,3	1,3	11,6	10,9
Opplæring	34.897	50,9	9,9	38,3	31,3	17,5	3,0	1,6	3,6	23,5
Midlertidig sysselsetting	4.569	57,9	7,9	25,7	30,7	26,6	9,2	1,9	9,7	20,6
Arbeid med bistand	890	60,1	29,0	37,6	20,7	10,5	2,3	0,9	3,4	30,2
Arbeidsmarkeds- bedrift	5.478	70,3	12,7	29,2	27,3	22,2	8,6	1,4	14,8	24,2
Varig tilrettelagt arbeid	1.425	61,5	19,0	24,1	23,4	24,5	9,0	1,5	6,0	20,8

Hvis vi tar tiltakstypen ”opplæring” som eksempel, ser vi at hele 46,2% av forløpene inneholder minst én måned på denne typen tiltak. Av de som var innom, var de på ”opplæring” i gjennomsnitt 14,1 måneder. 27,4% av forløpene var *kun* på denne typen tiltak, evt. i tillegg til kartlegging og venting. 37,5% av forløpene var *mest*, dvs. flest måneder, på denne typen tiltak.

Tabell 4.3 beskriver forløpene og deltakerne inndelt etter hvilken type tiltak de var på flest måneder. Hvis vi igjen tar opplæring som eksempel, ser vi her at 34.897 av forløpene (dvs. 37,5%) hadde flest registreringer på denne typen tiltak. Av disse forløpene hadde 50,9% en mannlig deltager, og de fleste deltakerne var i aldersgruppen 25-44 år ved forløpets slutt. Forløpene varte i gjennomsnitt 23,5 måneder.

Mer generelt ser vi at det er store forskjeller mellom forløp etter hvilken type tiltak man var på flest måneder, både med hensyn til andelen menn, deltakernes alder, andelen deltakere med innvandrerbakgrunn, og forløpenes varighet. Siden ulike typer tiltak i det minste delvis er ment for ulike grupper deltagere, venter vi å se slike forskjeller.

4.2. Utfall av forløpene etter type attføringstiltak.

I denne delen ønsker jeg å presentere attføringsforløpenes utfall på kort og lang sikt etter hvilken type tiltak deltakerne var flest måneder på. Resultatene avhenger av hvilke personer

som deltar i tillegg til hvordan tiltakene er utformet, så dette er *ikke* et forsøk på å finne ut ”hvilke tiltak som har best effekt”. Siktemålet er å belyse utfallene på kort og lang sikt for de som faktisk deltok på disse tiltakene, samt å se om de som faktisk kom seg i jobb etter tiltak også er i jobb på noe lengre sikt – og hvordan dette varierer med type tiltak.

Tabell 4.4 viser hvor stor andel av forløpene som endte med de ulike overgangene. Utifra beskrivelsene av tiltakstypene på s. 22-23 kan resultatene tyde på at tiltakstyper som har en høy andel som går ut i jobb, er de som er rettet mot yrkeshemmede med relativt gode jobbsutsikter i utgangspunktet. Tilsvarende ser vi at en relativt høy andel går til uføretrygd fra de tiltakstypene som er rettet mot personer med mer omfattende yrkeshemninger. Merk at ”ikke registrert overgang” i mange tilfeller kan bety suksess, siden ordinær utdanning – som vi ikke observerer her – er et uttalt suksessutfall for flere av tiltakene.

Dersom vi slår sammen de to jobb-overgangene, ser vi at andelen som gikk til jobb var 75,9% for lønnstilskudd og 65,3% for midlertidig sysselsetting, fulgt av opplæring, arbeidsmarkedsbedrift, arbeidstrening i hhv. ordinær og skjermet virksomhet, arbeid med bistand, og, nederst på 11,5%, varig tilrettelagt arbeid. Fra tabell 4.5 kan vi konstatere at nøyaktig den samme rekkefølgen gjelder andelen som var i jobb *tre år etter* at attføringsforløpet ble avsluttet, fra 61,9% for lønnstilskudd, til 9,2% for varig tilrettelagt arbeid. Det eneste unntaket er at opplæring har krøpet forbi midlertidig sysselsetting, noe som kan tyde på at mange av de som avsluttet opplæring fortsatte med ordinær utdanning. Forøvrig gir en

Tabell 4.4: Overgang innen 12 måneder etter avsluttet attføringsforløp, der forløpene er sortert etter hvilken type tiltak deltakerne var på flest måneder. Alle forløpene ble påbegynt og avsluttet i perioden 1994-2000. Som i tabell 4.3 er de 346 forløpene som hadde flest registreringsmåneder på ugyldige koder ekskludert.

Type attføringstiltak	Antall forløp	Overgang				
		Uføretrygd	Jobb; AT/LTO	Arbeids- ledighet	Jobb; inntekt	Ikke registrert overgang
Lønnstilskudd	11.316	11,4	57,5	10,1	18,4	2,7
Arbeidstrening ordinær	18.575	36,1	33,3	7,0	10,0	13,6
Arbeidstrening skjermet	15.493	15,5	33,2	26,1	3,9	21,4
Opplæring	34.897	14,1	53,5	13,3	5,6	13,5
Midlertidig sysselsetting	4.569	13,5	57,5	18,8	7,8	2,4
Arbeid med bistand	890	59,2	19,6	6,4	1,8	13,0
Arbeidsmarkeds- bedrift	5.478	18,5	49,1	22,5	6,6	3,4
Varig tilrettelagt arbeid	1.425	71,2	9,1	4,8	2,4	12,5

Tabell 4.5: Utfall på lang sikt etter hvilken type attføringstiltak deltakeren var på flest måneder.

Tabellen viser andelen som er i de ulike tilstandene et gitt antall måneder etter at attføringsforløpet ble avsluttet.

Type attføringstiltak	Antall måneder etter forløpet	Tilstand					
		Uføre-trygd	Yrkesr. attføring	Arbeidsledighet	Jobb; AT/LTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
Lønnstilskudd	12 mnd	10,7	-	12,5	47,9	-	28,9
	18 mnd	13,0	3,4	10,3	46,9	-	26,4
	24 mnd	14,7	4,9	9,4	46,4	17,8	6,8
	36 mnd	17,9	5,8	8,0	45,7	16,2	6,5
Arbeidstrening ordinær	12 mnd	35,5	-	6,1	28,9	-	29,6
	18 mnd	39,3	4,0	4,1	28,6	-	24,0
	24 mnd	42,0	5,3	3,6	28,2	10,3	10,6
	36 mnd	45,7	5,9	3,1	27,9	9,3	8,2
Arbeidstrening skjermet	12 mnd	15,1	-	16,8	22,5	-	45,6
	18 mnd	17,3	5,7	14,9	23,5	-	38,6
	24 mnd	18,9	8,2	13,2	24,5	7,0	28,3
	36 mnd	21,5	9,8	11,8	25,4	7,4	24,1
Opplæring	12 mnd	13,7	-	11,0	46,4	-	28,9
	18 mnd	16,3	4,8	6,8	47,7	-	24,4
	24 mnd	18,4	6,5	6,3	47,5	9,3	12,1
	36 mnd	21,4	7,8	5,5	46,8	9,1	9,4
Midlertidig sysselsetting	12 mnd	12,7	-	22,4	43,4	-	21,5
	18 mnd	15,7	4,8	17,8	42,8	-	19,0
	24 mnd	17,4	6,3	15,9	42,4	8,2	9,9
	36 mnd	20,5	7,2	12,5	43,0	7,2	9,7
Arbeid med bistand	12 mnd	57,9	-	5,7	16,2	-	20,2
	18 mnd	60,2	4,2	4,7	14,5	-	16,4
	24 mnd	62,3	5,4	3,4	14,3	4,0	10,7
	36 mnd	65,3	7,1	5,1	12,8	2,8	7,0
Arbeidsmarkedsbedrift	12 mnd	18,0	-	26,1	33,5	-	22,4
	18 mnd	20,8	4,6	21,7	33,9	-	19,0
	24 mnd	22,3	6,8	18,0	35,0	6,8	11,1
	36 mnd	24,6	8,6	13,8	35,2	7,3	10,6
Varig tilrettelagt arbeid	12 mnd	63,5	-	3,5	7,0	-	26,0
	18 mnd	66,0	2,8	2,8	6,7	-	21,6
	24 mnd	67,3	3,9	2,2	6,8	2,8	17,0
	36 mnd	69,6	4,4	1,9	6,7	2,5	15,0

rangering av tiltakene mht. andelen som foretok en overgang til *uføretrygd* nøyaktig samme rekkefølge som en rangering mht. andelen som mottok uføretrygd 36 måneder etter forløpet – og denne rekkefølgen er ganske nøyaktig omvendt av den som gjaldt mht. jobb.

Av forløp der deltakeren var flest måneder på tiltakstypen lønnstilskudd, og der han/hun er å finne i en av jobbtilstandene 36 måneder etter at forløpet ble avsluttet, var 70,7% oppført med årsinntekt på minst 4 G år 3 etter forløpet. Det tilsvarende tallet var 68,8% for forløpene der deltakeren var flest måneder på opplæring, fulgt av 63,7% for midlertidig sysselsetting, 61,7% for arbeidsmarkedsbedrift, 58,7% for arbeidstrening i ordinær virksomhet, 52,7% for arbeid med bistand, 44,6% for varig tilrettelagt arbeid, og 36,1% for arbeidstrening i skjermet virksomhet.

Det kunne være interessant å se hvordan det går med de som faktisk foretar en overgang til jobb, og hvordan dette samvarierer med hvilken type tiltak de har vært flest måneder på. Dette er beskrevet i tabell 4.6, der overgang til jobb er definert ”strengt”, dvs. ved registrering i AT/LTO. En rangering av tiltakstypene etter hvor stor andel som er i jobb (de to definisjonene summert) etter 36 måneder, gitt overgang til jobb innen 12 måneder etter avsluttet forløp, viser følgende: 80,0% av de som fikk jobb etter deltakelse på opplæring, er også i jobb etter 36 måneder; 75,2% av de som deltok på lønnstilskudd; fulgt av arbeidstrening i ordinær virksomhet, midlertidig sysselsetting, arbeidsmarkedsbedrift, arbeidstrening i skjermet virksomhet, varig tilrettelagt arbeid og, til sist, arbeid med bistand, med 56,9%. Grovt sett er det de samme tiltakstypene som er i topp og bunn her, som på listene over kort- og langsiktige utfall av hver type tiltak. Et tiltak som klatrer, er

Tabell 4.6: Utfall på lang sikt for de attføringsforløpene som endte med overgang til jobb (AT/LTO), gruppert etter hvilken type attføringstiltak deltakeren var på flest måneder. Tabellen viser andelen som er i de ulike tilstandene et gitt antall måneder etter at attføringsforløpet ble avsluttet. Tilstandene er rangert ifølge hierarkiet på s. 6.

Type attførings-tiltak	Antall forløp med overgang til jobb; AT/LTO	Antall måneder etter forløpets stopp	Tilstand					
			Uføre-trygd	Yrkesr. attføring	Arbeidsledighet	Jobb; AT/LTO	Årsinnt. ≥1G	Ikke registrert
Lønnstilskudd	6.502	12 mnd	-	-	10,5	82,6	-	6,9
		18 mnd	2,0	3,3	9,9	76,8	-	8,0
		24 mnd	3,5	4,6	10,2	73,1	5,5	3,1
		36 mnd	6,2	6,0	9,1	68,9	6,3	3,6
Arbeidstrening ordinær	6.176	12 mnd	-	-	7,1	86,2	-	6,7
		18 mnd	3,2	4,0	5,9	78,8	-	8,1
		24 mnd	5,6	5,2	6,0	74,6	5,5	3,1
		36 mnd	9,4	6,4	5,7	69,4	5,3	3,8
Arbeidstrening skjermet	5.143	12 mnd	-	-	15,2	67,6	-	17,2
		18 mnd	0,9	4,0	17,8	58,9	-	18,4
		24 mnd	1,6	6,0	17,1	56,4	7,4	11,5
		36 mnd	2,9	8,2	16,5	53,3	7,3	11,8
Opplæring	18.671	12 mnd	-	-	7,3	86,4	-	6,2
		18 mnd	1,3	2,8	6,7	81,5	-	7,7
		24 mnd	2,4	4,2	6,8	78,2	5,8	2,5
		36 mnd	4,5	6,1	6,6	73,9	6,1	2,9
Midlertidig sysselsetting	2.629	12 mnd	-	-	16,3	74,7	-	9,0
		18 mnd	2,6	3,9	15,1	68,7	-	9,6
		24 mnd	4,1	5,2	15,2	66,1	5,2	4,2
		36 mnd	6,4	6,2	12,8	64,6	5,0	5,0
Arbeid med bistand	174	12 mnd	-	-	11,5	78,7	-	9,8
		18 mnd	4,6	4,0	13,2	66,1	-	12,1
		24 mnd	7,5	5,2	10,9	64,4	8,0	4,0
		36 mnd	11,5	12,6	14,9	52,3	2,9	5,8
Arbeidsmarkedsbedrift	2.687	12 mnd	-	-	19,1	68,1	-	12,8
		18 mnd	2,2	4,4	17,8	63,5	-	12,1
		24 mnd	3,3	6,3	16,3	61,6	6,8	5,8
		36 mnd	5,5	8,1	13,7	59,2	7,1	6,5
Varig tilrettelagt arbeid	130	12 mnd	-	-	11,5	69,2	-	19,2
		18 mnd	4,6	7,7	12,3	59,2	-	16,2
		24 mnd	7,7	10,8	9,2	53,9	11,5	6,9
		36 mnd	13,9	12,3	11,5	49,2	7,7	5,4

arbeidstrening på ordinær virksomhet, der 43,3% foretok overgang til jobb etter tiltaket, men hele 74,7% av disse også var i jobb etter 36 måneder.

Av plasshensyn vil jeg kun gjengi hovedresultatene for de som foretar de andre overgangene. Blant dem som ikke er registrert verken med overgang til uføretrygd, jobb (AT/LTO) eller arbeidsledighet, men med årsinntekt over 1G det året attføringsforløpet ble avsluttet eller året etter, er det en mindre andel som er i jobb etter 36 måneder enn det var for de som foretok overgang til jobb (AT/LTO). Dette gjelder alle typer tiltak, men forskjellene varierer. F.eks. har lønnstilskudd hhv. 75,2 og 72,9% i jobb etter 36 måneder, og arbeidstrening i ordinær virksomhet 74,7 og 69,0%, mens tilsvarende tall for midlertidig sysselsetting er 69,6 og 36,8%, og for arbeidsmarkedsbedrift 66,3 og 26,3%. Det ser ut til at forskjellene gjennomgående er større for tiltak som er rettet mot personer med større yrkeshemninger, men med midlertidig sysselsetting som et unntak; for denne typen tiltak er det faktisk en større andel som er i jobb etter 36 måneder blant dem som gikk til *ledighet*, enn blant dem som kun oppfylte inntektsmålet – motsatt av hva vi ser for alle andre typer tiltak.

De forløpene som ender med uføretrygd, er også å finne på uføretrygd tre år etter, i mellom 92,3% (lønnstilskudd) og 97,9% (arbeid med bistand) av tilfellene. Et unntak er varig tilrettelagt arbeid, der bare 87% er registrert på uføretrygd etter tre år, men dette tiltaket skiller seg ut ved at de resterende nesten utelukkende er ute av samtlige registre vi bruker, mens flertallet av de som har deltatt på f.eks. lønnstilskudd og som så går til og deretter ut av uføretrygd, er i jobb.

Som vist i tabell 4.4, er det store forskjeller mellom tiltakstyper når det gjelder andelen forløp som endte med overgang til arbeidsledighet. Andelen var størst for tiltakene arbeidsmarkedsbedrift og arbeidstrening i skjermet virksomhet; hhv. 22,5 og 26,1%. Dersom vi følger disse på noe lengre sikt, ser vi at 29,2% av de som gikk til ledighet fra arbeidsmarkedsbedrift, også var arbeidsledige 36 måneder etter at attføringsforløpet var avsluttet, mens 33,1% var i jobb. For de som gikk til ledighet fra arbeidstrening i skjermet virksomhet, var de tilsvarende tallene 19,2% i ledighet og 27,8% i jobb – og 35,3% uten noen registrering overhodet. Ved begge tiltakene var 14% tilbake på attføring. Vi ser også at arbeidstrening i skjermet virksomhet skiller seg ut ved at en stor del av deltakerne er ute av registrene vi ser på, både på kort og lang sikt. I sum kan det altså se ut til at det er forskjeller mellom tiltak ikke bare vedrørende andelene som ender med jobb og uføretrygd, men også vedrørende hvor stor andel som fortsetter å vandre mellom ulike stønadstyper.

Del 5. Innskjerpingen av attføringskravet i 2000

I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2000 ble kravet om at yrkesrettet attføring skal være forsøkt før uførepensjon innvilges, innskjerpet til følgende: Yrkesrettet attføring skal alltid være forsøkt med mindre åpenbare grunner tilsier at det ikke er hensiktsmessig når den som søker uførepensjon er under 35 år eller den som søker uførepensjon er under 45 år med diagnoser muskel- og skjelettlidelser eller lettere psykiske lidelser. Også personer med muskel- og skjelettlidelser over 45 år skal som hovedregel ha prøvd attføring før uførepensjon kan tilstås.

Et naturlig spørsmål er hvorvidt innskjerpingen av attføringskravet i praksis bare har medført en (kostbar) uthaling av innvilgelsen av uførepensjon, ved at "alle" som deltok på attføringstiltak som følge av innskjerpingen, uansett ender som mottagere av uførepensjon relativt kort tid etter gjennomføringen av tiltaket. Analysen av dette blir her noe delvis og indirekte, både fordi datapanelet for jobb og uførepensjon slutter i 2003, og fordi en fullgod slik analyse vil kreve en langt mer komplisert metode enn ambisjonsnivået for denne rapporten tilsier.

Jeg ønsker først, i del 5.1, å tallfeste hvor mange attføringsforløp som ble startet hvert av årene 1998-2003, samt å se om økningen i antallet attføringsforløp varierer med aldersgruppe som ventet. Dernest vil jeg, i del 5.2, observere utfallene av disse forløpene for å se om det er særlige endringer i andelen som et gitt antall måneder etter starten på attføringsforløpet er hhv. på uføretrygd og i jobb, og om disse eventuelle endringene samsvarer med aldersgruppene som ventet. Det er ikke selvsagt hvor klare effekter man skulle vente, bl.a. fordi innskjerpingen ikke ble lovfestet før 1.1.2005, og det frem til dette var en del omgjøringer av avslag på søknad om uførepensjon som kan ha svekket effekten av innskjerpingen.

Denne rapporten har en noe annen innfallsvinkel enn Rikstrygdeverkets rapport 5/2005: "Innskjerpingen av attføringsvilkåret i 2000", som ved bruk av forløpsanalyse sammenligner de videre forløpene til personer som fikk avslag på uførepensjon i hhv. 1999 og 2001, og finner ut hvorvidt *tiden det tok* fra avslaget til en overgang til hhv. tilstått uførepensjon, jobb, rehabiliteringspenger eller yrkesrettet attføring, var forskjellig før og etter innskjerpingen.

5.1. Beskrivelse av attføringsforløpene som ble påbegynt hvert av årene 1998-2003.

Attføringsforløpene deles her inn etter hvilket år de begynte, og det vil bli presentert noe statistikk for hver av forløpsgruppene. Det forventes både at *antallet forløp* øker fra 1998-

1999 til 2000-2003, og at *alderssammensetningen* endres noe. Deltakernes alder observeres ved attføringsforløpets begynnelse. Alle attføringsforløp inkluderes, også de som kun består av registreringer på kartlegging og/eller venting, og der deltakerne fyller 67 år før utgangen av 2003. Et attføringsforløp sies som før å begynne i måned *t* dersom personen er registrert på yrkesrettet attføring (dvs. med YH-kode hos Aetat) denne måneden, men ikke i de 12 forutgående månedene. Det er dermed ikke mulig for én person å starte flere forløp ett år.

Fra tabell 5.1 ser vi at antallet påbegynte attføringsforløp ganske riktig øker rundt år 2000. Det er en del tilfeldig variasjon, men bortsett fra en nedgang i antall forløp i 2002 som jeg ikke er i stand til å forklare, er det en økning i antallet påbegynte forløp hvert av årene fra 2000.

Tabell 5.1: Attføringsforløpene som startet hvert av årene 1998-2003. Det er tilsammen 170.556 forløp. Andelene som presenteres er andeler av det antall forløp som ble påbegynt det gitte året (f.eks. hadde 27,1% av forløpene som ble påbegynt i 1998 en deltaker i aldersgruppen 35-44 år).

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Antall forløp	26.385	25.324	27.873	30.701	28.265	31.988
Aldersfordeling: antall i hver av aldersgruppene (andel i parentes).						
< 35 år	12.716 (48,2)	12.168 (48,1)	12.891 (46,2)	13.257 (43,3)	12.539 (44,5)	14.099 (44,1)
35-44 år	7.149 (27,1)	7.038 (27,8)	8.047 (28,9)	8.831 (28,8)	8.079 (28,6)	9.354 (29,2)
≥ 45 år	6.520 (24,7)	6.118 (24,1)	6.935 (24,9)	8.613 (27,9)	7.647 (26,9)	8.535 (26,7)
Varighet av forløpene						
1-2 mnd	8,2	7,5	6,6	5,4	4,4	-
3-5 mnd	12,7	11,9	10,0	8,9	8,0	-
6-11 mnd	21,5	20,0	18,3	16,5	16,2	-
12-23 mnd	23,6	22,5	22,2	24,3	≥12mnd ¹³	-
≥ 24 mnd	34,0	38,2	42,9	44,8	71,4	-
Kjønnfordeling etter forløp:						
Andel menn	54,2	54,0	53,3	51,8	51,9	52,7
Innvandringsbakgrunn etter forløp						
Innvandrere	10,0	8,8	9,2	9,8	10,5	11,3
- fra OECD-land	1,6	1,8	1,7	2,1	1,9	1,9
- fra ikke-OECD-land	8,4	7,0	7,5	7,7	8,6	9,4
Etterkommer av innvandrere	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4

¹³ Vi har data for yrkesrettet attføring ut 2004, og kunne slik sett regnet ut varigheten også for 12-23 og ≥24 måneder. Imidlertid blir en del av forløpene som starter i 2002 da kunstig lange i forhold til de som ble startet tidligere år, siden registreringer på uføretrygd per definisjon overskriver registreringer på attføring, og jeg ikke har data på uføretrygd i 2004.

Innskjerpingen av attføringskravet var ikke ment å gjelde likt for alle aldersgrupper. Slik den er formulert skulle vi vente å se at økningen i antallet forløp først og fremst kom blant personer under 35 år, og i mindre grad blant dem i aldersgruppene 35-44 og over 44 år. Det tabell 5.1 derimot viser, er at det var en økning i antallet deltakere i alle aldersgrupper, og at økningen fra 1999 til både 2001, 2002 og 2003 var størst både prosentvis og i absolutte tall blant deltakere over 44 år. Dermed ser det ikke ut til at innskjerpingen medførte en spesielt stor økning i antallet personer på attføring blant de under 35 år. En mulig forklaring på dette kan være at det var streng praksis overfor de under 35 år også før innskjerpingen; for eksempel har attføringskravet for unge med rusmiddelproblemer vært lovfestet siden 1989. Forøvrig finner Rikstrygdeverkets rapport 05/2005 noe tilsvarende: Tid fra avslag på søknad om uførepensjon til tilstandene rehabiliteringspenger og yrkesrettet attføring synker for de under 45 år med muskel- og skjelettlidelser og lettere psykiske lidelser, samt for de over 45 år uansett diagnose, men ikke for de under 35 år.

Tabell 5.1 inneholder også statistikk over forløpenes varighet, der tilgangen på data tillater at denne regnes ut. Man kunne tenke seg at innskjerpingen av attføringskravet tilsa flere relativt korte forløp: Flere personer som før innskjerpingen ville blitt innvilget uføretrygd med én gang, blir nå utredet for og eventuelt tildelt tiltak, før man ganske raskt finner at disse personene istedet burde innvilges uføretrygd. Men det motsatte kan også tenkes, ved at flere av de personene som før ville fått tildelt uføretrygd og som nå deltar på attføringstiltak, vil kunne behøve tiltak av lengre varighet enn gjennomsnittsdeltakeren for å kunne komme ut i jobb. Det vi ser er at det blir flere relativt lange og færre korte attføringsforløp år for år, men uten at det ser ut til å ha vært noen *større* endring etter 2000.

Tabellen inneholder også statistikk over hvordan forløpene er fordelt etter kjønn og innvandringsbakgrunn, men innskjerpingen tilsier såvidt jeg kan se ingen spesielle endringer her.

5.2. Utfall av forløpene som ble påbegynt hvert av årene 1998-2002.

Attføringsforløp som begynner i ett år kan ha ulike utfall fra forløp som begynner i et annet, uten at det behøver å skyldes annet enn tilfeldig variasjon. For å se om det er et mønster i at attføringsforløpenes utfall er forskjellige før og etter innskjerpingen av attføringskravet i 2000, er det derfor nødvendig å ikke bare sammenligne forløpene som begynte i 1999 og 2001, men også 1998 og 2002 (og gjerne flere år, naturligvis). En slik analyse vanskeliggjøres imidlertid av at datapanelet slutter i 2003. Vi har sett at en betydelig andel av attføringsforløpene varer i flere år, og kan ikke utelukke at forløpenes

utfall samvarierer med deres varighet – ikke nødvendigvis fordi varigheten i seg selv påvirker f.eks. sannsynligheten for å gå til uføretrygd, men fordi varigheten av et atførlingsforløp kan være korrelert med jobbutsiktene personen har i utgangspunktet. Å sammenligne utfall av *avsluttede* atførlingsforløp, slik vi gjorde i del 3 og 4, vil derfor kunne gi et feilaktig bilde, siden det for noen forløpsgrupper ville ekskludere en betydelig andel av forløpene (de lengste) fra analysen. Isteden vil vi se på hvilke tilstander personene er i et gitt antall måneder etter at forløpene *begynte*. Selv dette er imidlertid umulig for forløpene som ble påbegynt i 2003, og disse er derfor ikke inkludert her.

Tabell 5.2 viser hvor stor andel av forløpene som begynte i hhv. 1998, 1999, 2000, 2001 og 2002 som var å finne hhv. på uføretrygd, yrkesrettet atførling, i arbeidsledighet og jobb hhv. 12, 18 og 24 måneder etter at forløpene startet (kun 12 måneder for de som startet i 2002). Tilstanden jobb er bare definert ved registrering i AT/LTO, da innteksdefinisjonen er basert på årsinntekt, og derfor ikke egnet i denne sammenhengen. Altså vil kategorien ”ingen registrering” inkludere en del som faktisk er i jobb ifølge inntektskriteriet.

Fra tabell 5.1 så vi at økningen i antall atførlingsforløp skjedde i alle aldersgrupper, men mest markant blant de over 44. Vi venter å se at en slik økning sammenfaller med en økning i andelen som mottar uføretrygd etter atførlingsforløpet, siden den formodentlig skyldes at innskjerpingen innebar at flere personer med relativt dårlige jobbutsikter deltok på atførling. Dersom det er slik at innskjerpingen av atførlingskravet i stor grad innebærer en uthaling av tildelingen av uføretrygd, vil vi naturligvis vente en stor økning i andelen som mottar uføretrygd etter atførlingsforløpet. Muligens ville vi dessuten se at andelen som mottok uføretrygd relativt *kort tid* etter atførlingsforløpet økte spesielt mye, ved at personer som ganske klart burde motta uføretrygd, bare kort tid var innom atførling før tildelingen.

Det vi ser er tvert i mot at andelen som mottar uføretrygd er noe høyere blant de som begynte atførlingsforløpet i 1999 enn blant de som begynte i 2001. Dette gjelder alle aldersgrupper, både 12 og 18 måneder etter at forløpet ble påbegynt, mens det er liten endring hva gjelder andelen på uføretrygd 24 måneder etter forløpet. Og blant de som begynte på atførling i 1998, er andelen som mottar uføretrygd etterpå større enn blant de som begynte i 1999, på alle observasjonstidspunkter. De som begynte på atførling i 2002 kan bare observeres 12 måneder etter at de begynte, men andelen som mottar uføretrygd da er relativt lik den i 2001, med unntak for de over 44 år som ligger noe høyere – men fortsatt under forløpene som startet i 1998 og 1999.

Interessant nok går forskjellene samme vei når det gjelder andelen som er i *jobb* hhv. 12, 18 og 24 måneder etter påbegynt atførlingsforløp: For alle aldersgrupper og alle

Tabell 5.2: Tilstander hhv. 12, 18 og 24 måneder etter påbegynt tiltak, etter hvilket år forløpene ble påbegynt. Aldersgruppene refererer seg til deltakernes alder ved forløpsstart. Attføringsforløpene som begynner i 2002 er på grunn av begrenset datatilgang bare fulgt 12 måneder etter at de ble påbegynt.

År forløpene startet	Aldersgruppe	Tid etter forløpsstart	Tilstand				
			Uføre-trygd	Attføring	Arbeidsledighet	Jobb (AT/LTO)	Ingen registrering
1998	Alle	12 mnd	6,3	52,5	6,8	15,1	19,4
		18 mnd	10,3	42,3	7,6	19,6	20,3
		24 mnd	13,8	34,8	8,1	23,1	20,2
	< 35 år	12 mnd	1,9	55,5	7,4	15,5	19,7
		18 mnd	3,5	46,8	8,3	20,1	21,2
		24 mnd	5,1	40,1	9,0	24,4	21,4
	35-44 år	12 mnd	5,3	55,3	5,9	15,5	18,1
		18 mnd	9,0	44,5	6,8	20,6	19,2
		24 mnd	13,2	35,8	7,6	23,6	19,8
	≥ 45 år	12 mnd	15,8	43,4	6,7	14,1	20,0
		18 mnd	25,0	31,0	6,9	17,5	19,6
		24 mnd	31,4	23,4	6,9	19,8	18,5
1999	Alle	12 mnd	5,9	56,1	5,6	14,5	17,9
		18 mnd	9,6	45,8	6,4	18,9	19,4
		24 mnd	12,4	39,1	6,2	23,0	19,3
	< 35 år	12 mnd	1,6	59,4	6,4	14,6	17,9
		18 mnd	2,9	50,6	7,2	19,3	19,9
		24 mnd	3,9	44,0	7,0	24,4	20,7
	35-44 år	12 mnd	4,8	59,3	5,0	14,5	16,5
		18 mnd	7,9	48,7	6,0	19,3	18,1
		24 mnd	11,1	41,8	5,8	23,2	18,0
	≥ 45 år	12 mnd	15,8	45,8	4,7	14,2	19,5
		18 mnd	24,7	33,0	5,1	17,4	19,8
		24 mnd	30,7	26,1	5,0	20,0	18,2
2000	Alle	12 mnd	4,3	59,4	4,8	15,5	16,1
		18 mnd	7,6	49,8	5,3	20,1	17,1
		24 mnd	10,8	43,8	6,2	22,3	17,0
	< 35 år	12 mnd	1,1	61,3	5,7	15,4	16,5
		18 mnd	2,3	53,6	6,1	20,4	17,7
		24 mnd	3,5	48,5	7,3	22,8	17,9
	35-44 år	12 mnd	2,9	63,2	4,4	15,2	14,3
		18 mnd	5,5	53,1	4,6	20,7	16,2
		24 mnd	8,3	47,2	5,6	22,7	16,2
	≥ 45 år	12 mnd	11,7	51,6	3,5	15,8	17,5
		18 mnd	20,1	39,0	4,8	18,9	17,2
		24 mnd	27,1	31,0	4,7	21,0	16,1
2001	Alle	12 mnd	4,7	64,6	4,8	13,0	12,9
		18 mnd	8,9	53,4	5,8	16,7	15,3
		24 mnd	12,5	44,5	7,0	19,8	16,2
	< 35 år	12 mnd	1,0	66,6	5,8	12,9	13,8
		18 mnd	2,2	57,8	7,1	17,0	15,9
		24 mnd	3,6	50,0	8,7	20,6	17,2
	35-44 år	12 mnd	3,0	68,7	4,2	13,0	11,1
		18 mnd	6,0	58,0	5,0	16,9	14,1
		24 mnd	8,9	48,9	6,4	20,2	15,6
	≥ 45 år	12 mnd	12,3	57,3	3,8	13,0	13,6
		18 mnd	22,0	42,0	4,5	15,9	15,5
		24 mnd	30,0	31,5	5,0	18,0	15,5
2002	Alle	12 mnd	5,1	66,4	5,6	11,3	11,6
	< 35 år	12 mnd	1,1	69,4	6,8	11,0	11,8
	35-44 år	12 mnd	2,9	70,9	4,9	11,3	10,0
	≥ 45 år	12 mnd	14,0	56,8	4,6	11,8	12,8

observasjonstidspunkter er det en høyere andel som er i jobb blant de som begynte på attføring i 1999 enn blant de som begynte i 2001. De som begynte i 1998 er i noe større grad å finne i jobb enn de som begynte i 1999; de som begynte i 2002 er i ganske betydelig mindre grad å finne i jobb enn de som begynte i 2001.

Personer som begynte på attføringsforløp i 2001 og 2002 er altså i mindre grad å finne både på uføretrygd og i jobb hhv. 12, 18 og 24 måneder etter de som begynte på attføring i 1998 og 1999. De er også i betydelig mindre grad å finne under ”manglende registrering”, som vi vet kan innebære både jobb som ikke er registrert i AT/LTO, ordinær utdanning, sykepenger, sosialhjelp og annet. Så hvor er de? Fortsatt på attføring. Tabell 5.1 viste at attføringsforløp stadig blir lengre, og dette bekreftes i tabell 5.2: Mens 52,5% av de som begynte på attføring i 1998 fortsatt/også var der 12 måneder etter og 34,8% var der 24 måneder etter, var de tilsvarende tallene 64,6% 12 måneder etter og 44,5% 24 måneder etter for de som begynte i 2001. Økningen er markant for alle aldersgrupper, og fra år til år, uten at det er noen markant større økning rundt år 2000. Siden attføringsforløpene har blitt stadig lengre, kan det hende at andelen som går til uføretrygd etter *avsluttet* attføringsforløp faktisk har blitt større etter innskjerpingen uten at vi ser det her, men det ser i det minste ikke ut til å være slik at innskjerpingen medførte at en spesielt stor andel attføringsforløp ble avsluttet raskt med overgang til uføretrygd.

For å oppsummere, har vi sett at det var en økning i antallet attføringsforløp etter innskjerpingen av attføringskravet i år 2000. Økningen kom i alle aldersgrupper, men mest blant de over 44 år, og minst blant de under 35, noe som vel er motsatt av hva man skulle vente. Innskjerpingen ser ikke ut til å ha medført noen økning i andelen som mottok uføretrygd relativt kort tid (hhv. 12, 18 og 24 måneder) etter påbegynt attføringsforløp.

Referanser

Ekhaugen, Tyra (2005): "Immigrants on Welfare: Assimilation and Benefit Substitution", Memo 18/2005, Økonomisk Institutt ved Universitetet i Oslo.

Fevang, Elisabeth, Knut Røed, Lars Westlie og Tao Zhang (2004): "Veier inn i, rundt i og ut av det norske trygde- og sosialhjelpssystemet", Rapport 6/2004, Frischsenteret.

Nordberg, Morten og Knut Røed: "Utstøting fra arbeidsmarkedet og tiltaksapparatets rolle", Rapport 2/2002, Frischsenteret.

Rikstrygdeverket, Utredningsavdelingen: "Innskjerpingen i attføringsvilkåret i 2000. Tid fra avslag på søknad om uførepensjon til overgang til andre trygdeytelser og arbeid", Rapport 5/2005.

Publikasjoner fra Frischsenteret

Alle publikasjoner er tilgjengelig i Pdf-format på : www.frisch.uio.no

Rapporter

1/2004	Causality and Selection in Labour Market Transitions. Dissertation for the Dr.Polit Degree	Tao Zhang
2/2004	Arbeidstilbud når svart arbeid er en mulighet	Tone Ognedal, Øystein Jørgensen, Steinar Strøm
3/2004	Er det lengden det kommer an på? – Hvordan arbeidslediges jobbmuligheter påvirkes av nivået på dagpengene og hvor lenge de har gått ledig	Øystein Jørgensen
4/2004	Pris- og avanseregulering for legemidler	Dag Morten Dalen, Steinar Strøm
5/2004	Statlig styring av prosjektledelse	Dag Morten Dalen, Ola Lædre, Christian Riis
6/2004	Veier inn i, rundt i, og ut av det norske trygde- og sosialhjelpssystemet	Elisabeth Fevang, Knut Røed, Lars Westlie, Tao Zhang
7/2004	Undersysselsatte i Norge: Hvem, hvorfor og hvor lenge?	Elisabeth Fevang, Knut Røed, Oddbjørn Raaum, Tao Zhang
8/2004	Realopsjoner og fleksibilitet i store offentlige investeringsprosjekter	Kjell Arne Brekke
9/2004	Markeder med svart arbeid	Erling Barth, Tone Ognedal
10/2004	Skatteunndragelse og arbeidstilbud. En empirisk analyse av arbeidstilbudet når svart arbeid er en mulighet	Kristine von Simson
1/2005	Pliktige elsertifikater	Rolf Golombek, Michael Hoel
2/2005	En empirisk analyse av indeksprissystemet i det norske legemiddelmarkedet	Tonje Haabeth
3/2005	Formelle og totale skattesatser på inntekt for personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet	Elisabeth Fevang, Morten Nordberg, Knut Røed
1/2006	Finansiering av tros- og livssynsamfunn	Aanund Hylland
2/2006	Optimale strategier i et to-kvotesystem	Rolf Golombek, Cathrine Hagem, Michael Hoel
3/2006	Evaluering av tilskuddsordningen for organisasjoner for personer med nedsatt	Rolf Golombek, Jo Thori Lind

funksjonsevne

4/2006	Aetats kvalifiserings- og opplæringstiltak – En empirisk analyse av seleksjon og virkninger	Ines Hardoy, Knut Røed, Tao Zhang
5/2006	Analyse av aldersdifferensiert arbeidsgiveravgift	Gaute Ellingsen, Knut Røed
6/2006	Utfall av yrkesrettet attføring i Norge 1994-2000	Tyra Ekhaugen
7/2006	Inntektsfordeling og inntektsmobilitet – pensjongivende inntekt i Norge 1971-2003	Ola Lotherington Vestad
8/2006	Effektiv måloppnåelse En analyse av utvalgte politiske målsetninger	Nils-Henrik M. von der Fehr

Arbeidsnotater

1/2004	Samtidig bruk av Trygdeetaten, Arbeidsmarkedsetaten og Sosialtjenesten	Morten Nordberg, Lars Westlie
2/2004	Arbeidsledighet og svart arbeid. En empirisk analyse 1980 – 2003	Øyvind Johan Dahl
1/2005	Lifetime earnings	Fedor Iskhakov
2/2005	Skattefunksjoner i Norge 1990 - 2004	Vivian Almendingen
1/2006	Costs and coverage of occupational pensions	Erik Hernæs, Tao Zhang
2/2006	Inntektsfordelingen i Norge, og forskjellige årsaker til ulikheter i pensjongivende inntekt	Ola Lotherington Vestad

Memoranda

Serien publiseres av Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, i samarbeid med Frischsenteret. Listen under omfatter kun memoranda tilknyttet prosjekter på Frischsenteret. En komplett oversikt over memoranda finnes på <http://www.oekonomi.uio.no/memo/>.

1/2004	To What Extent Is a Transition into Employment Associated with an Exit from Poverty?	Taryn Ann Galloway
2/2004	A dissolving paradox: Firms' compliance to environmental regulation	Karine Nyborg, Kjetil Telle
4/2004	Rainfall, Poverty and Crime in 19th Century Germany	Halvor Mehlum, Edward Miguel, Ragnar Torvik
5/2004	Climate policies and induced technological change: Impacts and timing of technology subsidies	Snorre Kverndokk, Knut Einar Rosendahl, Thomas F.

		Rutherford
10/2004	The shadow economy in Norway: Demand for currency approach	Isilda Shima
11/2004	Climate Agreement and Technology Policy	Rolf Golombek, Michael Hoel
12/2004	The Norwegian market for pharmaceuticals and the non-mandatory substitution reform of 2001: the case of enalapril	Tiziano Razzolini
13/2004	Sectoral labor supply, choice restrictions and functional form	John K. Dagsvik, Steinar Strøm
17/2004	Unilateral emission reductions when there are cross-country technology spillovers	Rolf Golombek, Michael Hoel
25/2004	Moral hazard and moral motivation: Corporate social responsibility as labor market screening	Kjell Arne Brekke, Karine Nyborg
26/2004	Can a carbon permit system reduce Spanish unemployment?	T. Fæhn, A. G. Gómez-Plana, S. Kverndokk
5/2005	The Kyoto agreement and Technology Spillovers	Rolf Golombek, Michael Hoel
6/2005	Labor supply when tax evasion is an option	Øystein Jørgensen, Tone Ognedal, Steinar Strøm
9/2005	The Fear of Exclusion: Individual Effort when Group Formation is Endogenous	Kjell Arne Brekke, Karine Nyborg, Mari Rege
11/2005	Tax evasion and labour supply in Norway in 2003: Structural models versus flexible functional form models	Kari Due-Andresen
16/2005	Prioritizing public health expenditures when there is a private alternative	Michael Hoel
17/2005	Young and Out: An Application of a Prospects-Based Concept of Social Exclusion	Oddbjørn Raau, Jon Rogstad, Knut Røed, Lars Westlie
18/2005	Immigrants on Welfare: Assimilation and Benefit Substitution	Tyra Ekhaugen
19/2005	Time and Causality: A Monte Carlo Assessment of the Timing-of-Events Approach	Simen Gaure, Knut Røed, Tao Zhang
20/2005	Organisational Change, Absenteeism and Welfare Dependency	Knut Røed, Elisabeth Fevang
21/2005	Extracting the causal component from the intergenerational correlation in unemployment	Tyra Ekhaugen
29/2005	Efficiency and productivity of norwegian tax offices	Finn R. Førsund, Sverre A.C. Kittelsen, Frode Lindseth
33/2005	Price regulation and generic competition in the pharmaceutical market	Dag Morten Dalen, Steinar Strøm, Tonje Haabeth

34/2005	American exceptionalism in a new light: a comparison of intergenerational earnings mobility in the Nordic countries, the United Kingdom and the United States	Markus Jäntti, Bernt Bratsberg, Knut Røed, Oddbjørn Raaum, Robin Naylor, Eva Österbacka, Anders Björklund, Tor Eriksson
35/2005	Earnings persistence across generations: Transmission through health?	Tor Eriksson, Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum
1/2006	The Determinants of Occupational Pensions	Erik Hernæs, John Piggott, Tao Zhang, Steinar Strøm
4/2006	Moving between Welfare Payments. The Case of Sickness Insurance for the Unemployed	Morten Henningsen
6/2006	Justifying Functional Forms in Models for Transitions between Discrete States, with Particular Reference to Employment-Unemployment Dynamics	John Dagsvik
15/2006	Retirement in Non-Cooperative and Cooperative Families	Erik Hernæs, Zhiyang Jia, Steinar Strøm

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
Fax: 22958825
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no